

KLASIKY

katolického spolku tiskového.

Rok 1878.

Číslo 2.

Bohatství bez ctnosti.

Obraz ze života naší doby.

Napsal

Vojtěch Pakosta.

Cena 20 kr. r. m.

V PRAZE.

Nákladem katolického spolku tiskového.

1878.

KATOLICKÝ TISKOVÝ SPOLEK

Ročník devátý 1878.

Komu v pravdě záleží na tom, aby v našich katolických rodinách a obcích dobrými spisy budily a objasňovaly se myšlenky a zásady spasitelné: ten zajisté i sám stane se členem „**katolického tiskového spolku**“, i jiné jmenovitě pak svěřence a přátely své, horlivě vyzývati bude, aby ročním vkladem 1 zl. r. m. členy jeho se stali. Za ten vklad 1 zl. r. m. všechny knížečky roku 1878 spolkem vydané zašlou se každému členu poštou bezplatně, ku kterémuž konci žádáme, aby jmena členův, místo a poslední pošta zřetelně udaly se. Vklady členův přijímá a spisy rozesílá „**kněhtiskárna Cyrillo-Methodějská v Praze, v Řetězové ulici**“.

Kdožkoli chce opatřiti buď rodinu, buď knihárnu svou soukromou, školní, obecní, neb farní všemi posud vydanými důležitými spisy „**katolického tiskového spolku**“, dostane 1., 2. a 3. ročník každý po 50 kr. 4. ročník za 70 kr. a 5.—8. ročník po 1 zl. r. m. Kdož doposud nebyl členem spolku toho, zašlž 1 zl. r. m. a nabude přesvědčení během r. 1878, že za 1 zl. poklad užitečného čtení zjednal sobě a rodině své. Kdo však zašle 7 zl., dostane ihned všech osm ročníků předchozích totiž 48 knížek, a během roku 1878 knížky nově vydané.

Jsouť pak spisové všech ročníků tito:

Ročník 1870:

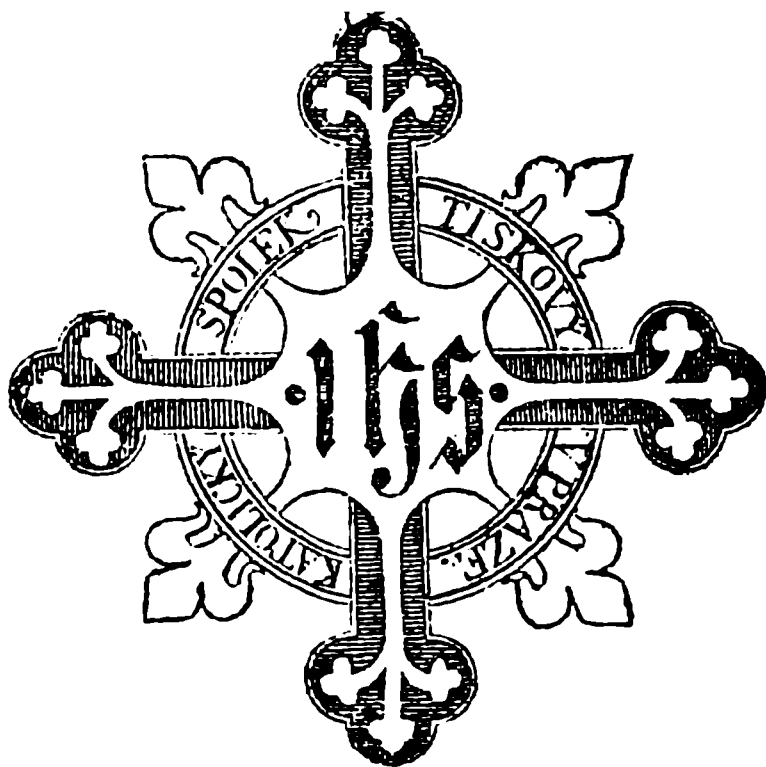
1. Církev a vlast, čili: Může-li Čech býti katolíkem. Od V. Štulce. — 2. Široké řemeny a cizí kůže, aneb: Kněžské statky na pohmátky. Od kan. J. E. — 3. Zkáza z tebe, Israeli! aneb: Na kněze se všechno sveze. Od kan. J. E. — 4. O katolicko-politických besedách co mocném prostředku k zachování a ochránění společnosti lidské. —

Bohatství bez etnosti

Obraz ze života naší doby.

Napsal

Vojtěch Pakosta.

Spisův spolku tiskového číslo 2. za rok 1878.

V PRAZE.

Nákladem katolického spolku tiskového.

1878.

I.

Býli jste už někdy v Slavíkově? — Nebyli? Škoda! — Uděláme si tam výlet, a doufám, že toho litovati nebudete. Cesta do Slavíkova jest pohodlná, neboť leží při dráze, která svým čarovným prutem profala žulové skály, smělymi oblouky přepiala řeky a bystřiny, by dokázala, že se neleká žádných obtíží, jedná-li se o to, aby zanesla člověka do tak rozkošné krajiny, jako jest ta, v níž leží utěšené hnízdečko — Slavíkov.

Jedeme k jihu. Jednotvárná rovina, která se tu několik hodin cesty táhne, již minula, přicházíme do hor a krajina se stává čím dál zajímavější. Rozhled na východ nám sice pojednou zmizel, neboť jej zastřely vysoké skály, za to ale na západ objevilo se zrakům našim rozkošné panorama. Vše, co malíř, obdařený bujnou obrazností, mistrnou rukou dovede vdechnouti na papír neb plátno, aby pobavil oko i srdce, spatřujeme tu v skutečnosti. Údolím, jež se tu několik hodin podél dráhy rozprostírá, vine se bujnými lučinami řeka jako pentle zdobící dívčí vlas. Tu rovinou klidným valí se tokem, tam zas objímá omšená skaliska, propletá se hustými křovisky bříz a habrů, až dospěvši k místu, kde jí ruka lidská umělé položila hráze, rozhodí své tisícerymi průhlednými perlami poseté roucho, aby ukázala, že jest krá-

lovnou celé krajiny. Na to vrhne se s šumotem daleko se rozlehajícím do hlubiny stenajíc jako člověk nad zmařenými nadějemi života, toč se výrem, poráží balvany, jež se jí v cestu postavily a překonavši všecky obtíže, vyjasní znova svůj líc a klidným tokem plyne dále.

Opuštěné rozvaliny starého hradu, dumaje na svahu skály nedaleko jejího břehu o své minulé slávě, zhledly se v jejím jasném zrcadle a užasly samy nad sebou, že jsou již tak vetché a schatralé. Bývaly druhdy nedobytnými baštami slavného hradu, čas si ale s nimi stropil nemilosrdnou hru, že tu nyní stojí jako žebrák u cesty, prosící kolemjdoucích za almužnu. Jsouce zvyklé nádheře a skvělému životu, dlouho nemohly se spřáteliti s myšlenkou, že by už na vždy měly zůstat tak bídnými a opuštěnými. A když je čas znovu o tom byl přesvědčil, tu samým studem schoulily se do stínu hustého lesa a v tichém zadumání vzdaly se všech nadějí lepší budoucnosti. Snesou již vše, děj se s nimi co děj! Příval a prudká vichřice jim ještě urve nějaký ten kámen, tím se ale stanou jen ještě zajímavějšími a vzácnějšími. Lidé se tak již z daleka chodí na ně dívat a rádi si v jejich stínu a zadumčivé samotě posedí. Tím jaksi povznešeny nabyly nové lásky k životu. Snášejí bedlivě všecky skvosty a ozdoby, jež tu po různu kolem nich bují, aby jimi přiozdobily své svráštělé tváře. Bývalé komnaty a síně vyleštily si zeleným mechem, po stěnách rozvěsily záslony z bujných kapradin a ověncily je šípem a planými růžemi, ano i borovice vztýčila na jich nejvyšším štítě svou hlavu, chtěc přispěti k jejich ozdobě a užiti spolu krásné vyhlídky na řeku a do údolí. Takto vyzdobeny nezůstaly dlouho bez hlučných spo-

lečostí. Ptactvo, co ho jen krajina chová, sejde se zde k hlučným zábavám každé jaro, a vytrvá až lo podzimu. Havrani a kavky, kteří zde byli již dávno jako doma, pokládají se tím za zkráceny a aby dokázali, že jim zde domovské právo předem přísluší, vystavěli si na okrouhlé věži hnízda a podletají ani v zimě.

Cest a ušlapaných pěšin kolem hradu není. Každý kdo chce zříceniny navštívit, najde si svou vlastní cestu a po čase zapomene kudy krácel, jako ta tráva a ten mech, jež byl pošlapal. Zapomněly i stříbrné vlnky řeky, že si jim před chvílí stěžoval hrad na svůj smutný osud, a tam dole, kde se pásma hor počíná rozstupovati, nastal jim jiný, vážnější úkol. Kam popatříš, všude dovedl člověk jasného proudu využítkovati ku svému prospěchu. Tam žene mlýnská kola, onde valchu, tu opět stoupy železných neb skelných hutí. Krajina se stává živější, jest viděti, že tu panuje čilý, průmyslný život. Stavení, jež tu buď po různu o samotě stojí, neb v skupinách vesnic a městeček k sobě se tulí, jsou úhlednější a výstavnější, což nasvědčuje větší zámožnosti obyvatelstva. Kvetě zde průmysl, kvete zde ale také polní hospodářství, neboť půda, jak se dá dle bujného osení souditi, zdá se zde býti dosti dobrá.

Jaké jest asi smýšlení obyvatelstva, jaký rodinný a společenský život jeho? Jest zde posud ono plémě sv. Václava a sv. Ludmily v své původní ryzosti a neporušenosti, jemuž býval Bůh, vlast a rodina posvátným a nedotknutelným po otcích dědictvím, tak že za ně milerád obětoval každý své statky, svou krev ano i svůj život? Či snad i sem vloudila se ona cizácká hydra, která pohlcuje řeč, národní kroj, zvyky a obyčeje, a což

nad to nejhoršího; trhá a rve ze srdcí ono laté símě víry svaté, která učinila národ náš slavným a velikým, zasevajíc v ně koukol rozmařilosti, mamonu, sobeckosti, rozervanosti a bídy hmotné a duševné? Při popatření na náš český kraj, a ty klidné vísky a milé chaloupky nelze nám, abychom se podobnému rozjímání ubránili. Nemáme-li so-lečníka, s nímž bychom rozpředli hovor, rádi se podobnými myšlenkami obíráme. Někdy nám ři-nich uplyne rychleji čas, někdy nás zabolí srdce. Ještě dobře, že se předměty rychle střídají s nimi rodí se i nové představy a myšlenky. An se nenadějeme a jsme u cíle své cesty.

Parostroj zapískl a konduktér oznamoval sta-nici, na níž vlak právě zastavil. Většina cestujících si toho nepovšimla; některý cestovatel opakoval maně polohlasitě po kondukterovi jméno stanice, při čemž si ulehčil povzdechem neb zívnutím, dáváje na srozuměnou, že jest již dlouhou jízdou unaven, a že musí ještě dlouho jeti. Jiní sbírají svá zavazadla a vystupují. My učinili tak s posled-nějšími, neboť jsme u cíle své cesty.

Slavíkov? — Slavíkov? — Kde pak leží? — Aj tamto na úpatí lesnatého pahorku, pod nímž vesele hučí potok a lesknou se pestré, bujné lu-činy, vypíná se úhledná budova, řekli bychom dvorec, pro výstavnost můžeme ale říci malý zá-meček, stavěný dle nového moderního slohu. Celá budova tvoří velký pravidelný čtverec; ač výška jednotlivých křídel stejná není, činí přec na diváka příjemný a uspokojující dojem. Co jest obydlím, snadno lze uhodnouti: jest mnohem vyšší než ostatní k němu přistavené budovy hospodářské a stěny jeho jsou natřeny na žluto. Jest pod jedno patro a vkusně upraveno, z čehož lze soudit,

že Nádherný, tak se totiž majitel Slavíkova jmenje, dbá na pěkný a příjemný byt. Nebudeme se dle dlouhých popisů zevnějšku dvorce pouštět. Jestli tento zevnějšek jako při všech zámožnějších venkovských statcích, a zvláštnosti tu není žádné vyjma jediné zahradu, která má ráz vkusu a úpravy veloměstské, jsouc pečlivě a úhledně upravena, jal toho dovede jen ruka obratného zahradníka. Křtiny nejrozmanitějších druhů a barev pravidelně v malebných skupinách rozsázené objímá se všech stran pilně zaléváný pažit, jehož svěží zeleň se dráží od klikatých pěšin, posypaných drobným pískem. V besídce, zastíněné divokým vínem a bujně se vinoucím modrokvětým svlačcem, musí býti za parných letních dnů radost posedět a ssáti příjemnou vůni jasmínu, jehož tu hojnost. Neschází tu ani vodojem opatřený vodotryskem, ani sádrové odlitky, představující rozličně báječné osoby a jiné těm podobné předměty, s nimiž se v zahradách dle moderního vkusu zařízených setkáváme.

Vejdemež do vnitř. Ladný pořádek, čistota a uhlazenost panuje i zde. Ano dnes právě zdá se býti vše slavnostněji upraveno než jindy. Jakž jinak? Nádherný slaví dnes své jmeniny a má hosti. V prostředním velkém pokoji, jenž slouží za salon, jest posud celá společnost pohromadě a baví se při dobrém víně veselým hovorem a smíchem. Již i domácí paní, která měla dnes mnoho práce, přisedla si nyní k hostům, a účastňuje se zábavy. Vedle ní jako dvě poupátka při růži zasedly obě domácí dcerušky: starší Marie a mladší Eufrosina.

Hosti zevrubně popisovati nebudeme, neboť ve vypravování jen mimochodem s nimi se setkáme. Jsou všickni z blízkého okolí, a Nádherného k nim

víže nejen blízké sousedství, nýbrž i podobný způsob života a stejné smýšlení. Dostačí, když je vypočítáme. Jest to nadlesní Sluka, majitel parního mlýna Sukdolský, kontrolor z města a jeho paní a učitel Lipánek. Seznámíme se raději hned důkladněji s domem Nádherného, do jehož rodinného života hodláme čtenáře zasvětit.

Představte si muže v plné síle, čítajícího téměř 45 let, velké postavy, mohutných svalů, pleti poněkud přisnědlé s plnovousem, orličím nosem a těkavýma černýma očima, a máte před sebou věrný obraz držitele Slavíkova. Kdo by Nádherného prvně spatřil, soudil by dle osmahlé pleti, dlouhého kroje a celého zevnějšku, že jest myslivcem a nechybil-by tak valně, neboť Nádherný v kroji mysliveckém si libuje a rád na honbu si vyjde.

Nádherná jest asi o 5 let mladší, než její muž, nachází se tudíž ještě v letě života. Je-li bažení po parádě při pohlaví ženském a to zvláště v zámožných rodinách v tom věku, kde květ krásy znenáhla prchá, věci obyčejnou, tu bychom Nádhernou mohli v této příčině klásti za vzor. Šat její i co do látky i co do kroje jest vždy upraven dle modního vkusu, jaký právě panuje v hlavním městě. Řeč, chůze, ano každý její pohyb prozrazuje, že se snaží, aby na sebe obrátila pozornost a stala se zajímavou. Dlužno však doložiti, že jí toho není potřebí pro to, by po příkladu jiných opadávající květy krásy pozlátkem nahradila, neboť Nádherná jest dosud dosti hezká, a musila bývati druhdy krásnou.

Kdo by si chtěl Nádhernou představit v onom čarovném jaru života, kde všecko plno květů, rozkoše a zlatých nadějí, v onom jaru života, jež nazýváme mládím, nechť jen popatří na to roz-

košné poupě sedící vedle ní: Eufrosina jest věrný obraz své matky. Čelo, oko, vlas, rysy v tváři, ba i ta něžná ručka nezaprou, kdo je před 18 lety hýčkal, líbal a kolébal. I vlastnosti duševní zdělila Eufrosina po matce. Jen se podívejte na ty šaty, jež tílko její upínají, že jest jako proutek, na ty bohatě se vlnící vlasy — jak je vše upraveno, nalíčeno, by vyhovělo požadavkům mody nejnovější a takorčka každého vyzývalo: „podívej se na mě, nejsem-li hezká!“

Tak vyhlíží Eufrosina, mladší dcera Nádherných, a tak vypadala před lety její matka. Že bývají dítky i co do těla i co do povahy duševní svým rodičům podobny, jako by jim z oka vypadly, není tak řídkou zvláštností, právě tak jako že dítky těchže rodičů bývají sobě nepodobny, ano úplně se různí. I s touto zvláštností se setkáváme v rodině Nádherného.

Marie jest jen o dvě leta starší, než její sestra, podobnosti však mezi nimi není žádné. Kdybychom měli pronéstí úsudek, kterému z rodičů jest Marie více podobná, řekli bychom: spíše otci než matce, dle duševní povahy však není podobná ani jednomu ani druhému. Přes to jest ale Marie dívka hezká, něžná, mírná a tichá jako holubička. Snad by se někomu líbila lépe než marnivá Eufrosina. Kdož ví? Záleží to na povaze. Městský hejsek poletující od dívky k dívce, jako motýl s květiny na květinu, jež láká jen zevnější lesk, stepilý vzrůst, hladké líčko a ještě hladší slova, byl by Eufrosinu zbožňoval, a vedle ní sedící vážné Marie si ani nepovšíml. Na plesech, zábavách a vůbec v společnostech bývala Eufrosina vždy ráda vídána, obsypávána chválou a úlisnými slovy, nazývána královnou mladých krás. Marie

seděla často stranou opuštěna, nepovšimnuta. A přece nebyla na sestru žárliva, ano bylo na ní znáti, že jest ráda, když se Eufrosina dobře baví. Z té příčiny Nádherná Marii ráda do společností nebrala, a bylo jí milejší, když zůstala doma, aby snad nebyla mladší sestře na závalu.

I dnes, kde se odbýval na Slavíkově rodinný svátek, byla Eufrosina čarovným perem, jež pohne společností a přivádí ji do růžového rozmaru. Smála se a žertovala, hrála na piano, zpívala a byla předmětem obdivu a záliby celé společnosti. Marie byla jak obyčejně vážná, a poněvadž při takých příležitostech se nejraději bavívala s paními neb dívkami, pustila se do živé rozmluvy s paní kontrolorovou, která si k ní právě byla přisedla. Mluvílo se o posledním koncertu v městě, na kterém byla Marie s matkou a Eufrosinou.

Paní kontrolorová byla již starší paní a k její chvále či haně budiž povědíno, že znala všechny noviny, jež se přes den v městě udály a to s takou důkladností, určitostí a jistotou, že platila v městě za první novinářku. Zvláště mnoho si dávala záležitosti na mladých srdcích a v této příčině jí neušlo ni jediné hnutí ni jediný pohled mladých lidiček, zvláště těch, o nichž se domnívala, že by mohli býti sobě souzeni. Nejeden párek v městě měl paní kontrolorové děkovat, že svou dovednou výmluvností u tatínka neb u maminky dovedla toho, po čem dlouho vzdychal a toužil, přivedši jej pode jeho manželské. Kontrolorová octla se za důvěrné rozmluvy s Marií opět na svém zamílovaném poli.

„Viděla jste o koncertu Součkova doktora?“ tázala se kontrolorová Marie. „Z toho se stal chlapík? Co? — Bože, jak ten čas rychle ubíhá!“

Jak pak tomu dávno, co ho tahala chůva na vozíku — věru jako by to včera bylo, tak se na to pamatuju. A hleďme, on již doktorem! Inu já vždy říkám: ti nynější doktoři rostou jako houby po dešti — jako houby! Ale nechme toho! Součkův si to zaslouží, jest zdvořilý, dvorný a veselý. Co mu říkáte? Jak se vám líbí, Marinko?“

„Já si ho mnoho nepovšimla —“ odvětila Marie lhostejně.

„Nepovšimla! A on zase mohl na vás oči nechat. To nejde, drahoušku, musíte býti v společnostech všímavější, zvláště jedná-li se o tak skvělou partii,“ poučovala kontrolorová Marii.

„Já na vdávání ještě nemyslím,“ odbývala Marie pečlivou rádkyní. „A až k tomu nadejde čas, nechám více mluvit srdce, než oči.“ —

„Maroušku, čtveračko!“ — hrozila kontrolorová prstem. „Dejte si pozor! — Srdce — srdce — ono se řekne, což ale stav, vzdělání, jmění, to nepovažujete za nic? Inu ovšem, lidé ve vašem věku nechávají obyčejně mluvit srdce, nadejdou ale leta, kde se člověku teprv otevrou oči, a kde pak zařiká svou mladistvou lehkovážnost. A takové pozdní stesky by se dostavily i vám, kdybyste“ — kontrolorová se zamlčela a upřela na Marii tázavý a zkoumavý pohled.

Marie se zarděla. „Kdybych? —“

„Kdybyste byla tak nepovážlivá a vstoupila v nějaký sňatek, jímž byste otci i matince způsobila jen hanbu, jako na př. s tím Vavrušem,“ odvětila kontrolorová a upřela na Marii ještě pátravější pohled než dříve, jako by z její líce pravdy se chtěla dočísti.

„A kdybych i Vavruše chtěla?“ tázala se

Marie takovým tonem, jakoby chtěla kontrolorové říci, co by jí bylo do toho.

„Dítě, buďte opatrná a nezapomínejte na svůj rod! —“ vyrazila ze sebe kontrolorová tak pronikavým a pichlavým hlasem, že ostatní hosté v živém hovoru ustali, aby z rozmluvy ženštin něco zaslechli. Domácí pán líčil právě rozmarným způsobem hostům, co by učinil, kdyby mu náhoda přála a on vyhrál na los jedenkrát sto tisíc zlatých. Nastalo krátké pomlčení.

„Eh, nějaké zamilované plotky!“ prohodil nadlesní hlavou ukazuje na druhý konec stolu, kde seděla Marie s kontrolorovou. „Pokračujte!“ vybízel domácího pána mlynář, „pokračujte!“ volali všichni za ním. Nový nastal šumot, hovor a smích nové načaly se láhve.

„Já budu pak hraběnkou, aneb aspoň baronkou,“ dostavuje Eufrosina, polo žertem, polo opravdu, otcovy vzdušné hrady. „Budu míti své ekvipáže, premované sluby, komorné, služky. — Budu jezdit do plesů, do divadel, do zábav a mama bude jezdit se mnou. Ach, bude to krásný život! Že budeš jezdit se mnou, mamó, co?“ lichotí se Eufrosina k matce, rozmazleně kní se tulíc a berouc ji okolo krku.

„Slyšela jste Eufrosinku?“ obrátila se znovu kontrolorová k Marii vidouc, že si společnost jejich další rozmluvy nevšímá. „Jaký má to děvče rozum! Hrabě, baron, doktor, aneb nějaký velkostatkář, toť osoby, s nimiž byste mohla známost začít. Zvláště nyní, kde se má státi papa nejzámožnějším statkářem v celé krajině, musíte si dát na sobě záležet.“

„Ale dovolte, paní kontrolorová, toť pouhý žert.

co otec o báječném bohatství vypravuje," usmála se Marie.

„Žert může se ale uskutečnit. Ne výhrou losu, nýbrž způsobem jiným. Pamatujte jen na pana strýce v Praze. Jest majetníkem tří domů, svoboden, stár a ustavičně churav. Komu pak by své jmění odkázal? Ano právě, co toto vypravuju, může býti váš otec skutečně milionářem. Vždyť mi matka před chvílí sdělila, že jest strýc těžce nemocen a vydrží již jen několik dní. Dcera milionáře a — Vavruš truhlář! To by se rýmovalo! Br! až jde po člověku mraz. Vavruš má dům říká se, jest to ale jen domek, a mnozí řeknou docela: chalupa. A k tomu míti takového muže, jako jest on! V společnosti neumí ani promluvit, nečte ani noviny, a chodí dokonce do kostela a ve všední den jej člověk nevidí než v modré zástěře a s hoblíkem v ruce. Toť by vám bylo drahoušku lépe za živa pod zemí, než s takovým mužem.“

„Já zase myslím, že by mně bylo v takém manželství lépe,“ odvětila Marie stavíc se naivní, „než kdybych si vzala za muže nějakého škrabáčka a musela s ním trpět nouzi a hlad.“

Marie vstala a odcházejíc se omlouvala, že má cosi porádati v kuchyni.

Kontrolorová zbledla a zafala zlostí zuby. Pochopila, že Marie posledními slovy bila na ni. Za chvíli se přidružila k Nádherné a dlouho s ní živě rozmlouvala. Pokračovala asi tam, kde byla s Marií přestala. Mráček nevole a podivení přeletal za rozmluvy kontrolorové přes jasné čelo domácí paní.

Hostina se blížila ku konci. Společnost, jež se měla brzy rozejíti, byla v největším rozjaření.

„Ať žije domácí pán a hostitel!“ pronesl pří-

pitek nadlesní, a hřímavé: „ať žije mnohá leta i jeho celá rodina!“ rozléhalo se po všech prostorech.

Sluka, jsa dobrý zpěvák, začal zpívat solo: „Dlouho buď zdrav“ a ostatní mu přizvukovali.

Pak znova zacinkaly sklenice a: „Ať žije domácí pán a jeho rodina,“ zaznělo z úst všech přítomných, jako jedním hlasem.

„Ať žijou hosté!“ děkoval Nádherný a připíjel si s jedním po druhém.

Byli tu všichni členové rodiny? Nebyli. Scházela Marie a nikdo ji nepohřešoval a po ní se nesháněl.

V tom vrazila uděšena a bleďa do pokoje, nesouc v ruce nějaký papír.

„Posel přinesl telegram,“ pravila, podávajíc jej třesoucí se rukou otci.

„Telegram! telegram!“ opakoval jeden po druhém. „Nejaký pozdní gratulant!“ smál se Sluka. „Ať žije!“

Chvějící se rukou otevřel Nádherný telegram a střelhbítě přeletl zrakem tyto řádky.

V Praze, 12 června 187 ...

Panu Nádhernému na Slavíkově!

„Smutnou sdílíme zprávu, že Váš strýc dnes o 10. hodině ranní v Pánu zesnul. Pohřeb bude dne 15. odpoledne. Budeme Vás očekávati.“

„Mrtev!“ vzkřikla paní kontrolorová a za ní Nádherná, Eufrosina i Marie.

Společnost zůstala sedět jako ohromena, a v sále, v němž bylo ještě před chvílí hlučno a veselo, rozhostilo se ticho jako v hrobě.

Nádherný, vínem dříve rozpálen, zbledl. Nádherná se nutila do pláče, nešlo to však. Eufrosině

napadla hned věc nejdůležitější: „Mama, budeme míti nové smutkové šaty, ty prý mně pěkně sluší.“

Zkrátka, byl to zvláštní výjev, který by sebe schopnější malíř nedovedl věrně podati na obraze, tím méně jej lze vypsati. Byla to směsice citů od polou smutných a od polou veselých, byl to plač a smích na jedné lici zároveň.

Hosté, kteří se z počátku chovali lhostejně, jali se nyní jeden po druhém vyjevovat Nádhernému a jeho rodině svou srdečnou soustrast. Vše bylo ale tak líčené a tak na oko, že to znělo, jako před chvílí ono: „Ať žije!“ Věděliť všickni, že Nádherný po zámožném strýci dědí a že jest ode dneška boháčem. Těžko tu utajiti pocitu radosti. Jediná osoba, již tato zpráva opravdu bolestně se dotkla, byla Marie. Šlechetná dívka srdečně si zaplakala.

Nechceme přímo říci, že po dlouhé přestávce vylhaný bol vypukl v jásavé hurra! — nebudeme uváděti všecky chvalořeči, jež se ještě o zesnulém strýci vedly, ani omluvy, že se již tak státi muselo, an byl stár, jen tolik povíme, že hlučná zábava u Nádherných trvala až dlouho do noci, a byla by trvala snad až do bílého rána, kdyby se byl Nádherný nechtěl vyspati na cestu, již chtěl druhého dne do Prahy podniknouti. Jestli radostí usnul, těžko říci.

II.

Podivná věc, že Marie a Eufrosina, vlastní sestry, co do povahy tak velice od sebe se lišily. Okolnost tu hned vysvětlíme a odůvodníme. Potřebí nám však vrátiti se několik let zpět do minulosti.

Slavíkov vypadal před lety zcela jinak, než

nyní. Nebyl to statek podobající se svým zařízením vrchnostenskému záměcku, nýbrž velká selská živnost. Držitel její Kalina byl prostosrdečný, jednoduchý sedlák, nemilující panských tretek a pozlátek, ač jeho usedlost co do mohovitosti mohla se měřiti s každým zemanským statkem. Žena jeho, řádná a vzorná hospodyně, byla svou rozšafností známa daleko široko. Bůh je obdařil jediným dítětem, dceruškou, které se dostalo řádného a pečlivého vychování.

Marie, tak se totiž jedináček na Slavíkově jmenoval, měla býti dědičkou statku. Což divu, že se o ní ucházelo množství ženichů, sotva že přestala hráti s pannou. Synové zámožných statkářů přicházeli a přijížděli z blízka i z daleka, ucházely se o její ruku. Přijížděli s nimi i otcové, prohlíželi si statek a polnosti. Marie se zalíbila každému, což když pozorovala, začala si na svou krásu a na to, že jest dědičkou tak bohatého statku, nemálo vésti. Žádný ze ženichů nebyl dle jejího vkusu, každému vynašla nějakou chybu. „Nevybírej, holka, ať nepřebereš!“ — promluvil za takých okolností Slavíkovský sedlák ku své dceři moudré slovo. „Tento ženich by se mi líbil, jest z dobrého rodu, jest vážný a spořivý, rozhodni se; doufám, že bys s ním byla šťastna. Co myslíš?“ „Mám času dost,“ odvětila po každé Marie. „Ten pravý ještě nepřišel, ba mám za to, že se pro mě ještě ani nenarodil. Až se přihlásí, budu vás pak sama za otcovské požehnání prositi.“

Moudrý otec nechtěl dceru do ničeho nutiti, věda dobře, jak to neradno, zvláště tenkrát, jedná-li se o celou budoucnost, jako při sňatku manželském.

Marie dlouho nepřicházela, aby otce o to po-

žehnání poprosila. Ano, naopak počala se durdit, jestliže otec neb matka o tom neb onom ženichovi se jí zmínili, dovozující, že by se pro ni hodil. Konečně si veškeré ucházení se strany ženichů jakož i doporučování se strany rodičů přísně zapověděla. Ten pravý ženich se již narodil, ano narodil se o několik let dříve než Marie. Kde? — Na tom jí mnoho nezáleželo, jen když byl dle jejího vkusu. Věděla o něm tolik, že jest myslivecký mládenec a jmenuje se Nádherný.

Dceřino nezvratné rozhodnutí po tak dlouhém rozmýšlení manželky Slavíkovské nemálo překvapilo. Jediná dcera ze statku, slynoucí daleko široko svým bohatstvím a svou krásou, má si vzíti mysliveckého mládence, jenž nemá ničeho než tu pěknou postavu a kabát se zelenými výložky. „Marjánko, kam dala's rozum?“ divil se otec uslyšev volbu dceřinu. Rozmlouval, zrazoval, ale nezapovídal, věda, jak jsme už řekli, jaký dosah takové zápovědi obyčejně mívají. Snad by byl svými zápověďmi ničeho nevyřídil, neboť svéhlavá Marie, slyšíc jen mírné a rozumné námitky otcovy, počala se vším úsilím na to nastupovati, aby byla svatba co nejdříve, a doložila, že kdyby pro ni přišel snad nějaký baron nebo hrabě, jiného si již nevezme, než Nádherného.

Nádherný se již také co ženich Marie na Slavíkově přihlásil. Byl to mladík hezký, obratný, a jak se zdálo, i vzdělaný. Pověděl krátce svůj životopis. Pocházel z většího venkovského města v Čechách a ztrativ záhy rodiče osiřel co malý hoch. Tu se ho ujal jeho strýc, zámožný obchodník v Praze. Strýc, nemaje žádných bližších příbuzných, považoval ho za svého syna a chtěl, aby se věnoval studiím, by po čase co vzdělaný muž mohl převzít

jeho rozsáhlý obchod. Nádherný, buď že mu již scházely schopnosti, nebo láska k vědám, nečinil v studiích valného prospěchu a prošel několik nižších škol, pověsil studie úplně na hřebík. I při obchodě, k němuž jej strýc napotom určil, se mu mnoho nelíbilo. Ustavičná uvízenost v krámě byla mu nesnesitelnou. Toužil po čerstvém vzduchu, po svobodě, aby se mohl proháněti v polích a lesích. Ustanovil se na tom, že bude myslivcem. Obava, že by mu strýc plán jeho mohl překaziti, přiměla jej k tomu, že dům svého dobrodince, v němž co sirotek našel útulek, tajně opustil a odešel daleko k vzdáleným příbuzným svého zemřelého otce, kteří mu v provedení jeho úmyslu byli nápomocnými. Nádherný se stal myslivcem. Sklamané naděje v novém povolání, jež si v mladické obraznosti růžovými barvami líčil, nad to snad i výčitky, že tak lehkovážně své štěstí zašlapal v prach a svému dobrodinci nevděkem splatil, pohnuly jej po letech k tomu, že se svému strýci vrhl k nohám a prosil jej za odpuštění. Strýc mu odpustil ujišťuje jej, že na něho jednou v poslední vůli nezapomene.

Tím ukončil Nádherný svůj životopis, kterýmžto zakončením chtěl Kalinovi spolu dáti na srozuměnou, že tak chudým, jak se lidé domnívají a i on snad myslí, není, že jmění sice má, ale ne hned, a po smrti strýcově může býti boháčem.

Na Slavíkově se odbyla hlučná svadba, a mladí manželé převzali hned po ní hospodářství. Z počátku se dělo na statku vše za dozoru a rady starých hospodářů a Nádherný se k nim choval velmi šetrně, vážil si jich a ctil je co své rodiče. Čím déle byl ale na statku, tím více přicházel k vědomí, že již není opuštěným sirotkem, jenž jest z milosti živ, ani chudým mysliveckým mlá-

dencem, nýbrž majetníkem bohatého statku a že nemusí jen ustavičně poslouchati, nýbrž že může již také jednou poroučeti.

Počal na stavení prováděti rozličné opravy, chtěje je zařídit dle svého vkusu a své záliby. Pronesl se o tom, že na místě dosavadního rozsáhlého baráku musí státi v krátkém čase krásná budova, která by svou výstavností se vyrovnala každému vrchnostenskému zámku. Na místě dosavadních haluzen musejí býti krásné pokoje, aby v nich prý mohli bydleti lidé. I polní hospodářství chtěl zavést tak, jak to byl viděl a seznal při panských dvorech. Mladé Nádherné toto počínání manželovo nemálo se líbilo; bylať tak již od maličkosti ješitná a bažila po tom, aby se stala hodně velkou paní.

Kdo ale tyto převraty na Slavíkově těžce nesli a s nimi nikterak spřáteliti se nemohli, byli staří Kalinovi manželé. Zvyklí jednoduchému rolnickému životu a znajíce dobře mnohými doklady osvědčenou pravdu, že má každý žít po svém způsobu: pán po pansku, a rolník po rolnicku — neviděli v počínání Nádherného nic jiného, než hrdé vynášení se nad svůj stav, pýchu, která obyčejně vede k špatným koncům. Toto své smýšlení také bez obalu ve vší upřímnosti mladým manželům sdělili. S tuhým setkali se však odporem, a slova jejich prospěla tolik, jako když hodí na stěnu hrách. Matka domnívající se, že pořídí více u dcery byla hrdě odbyta, a Kalina varuje a poučuje zetě a opíraje se o dlouholetou zkušenost, že na selském statku tak hospodařiti nelze, byl prohlášen za zpátečníka, který chce vše dělati, jak to dělal jeho děd a praděd a o pokroku nynějším, jaký ve všech odvětvích polního hospodářství zavládl, nemá ani ponětí.

Kalina se nedal hned zastrašiti. Ozval se jednou a podruhé, doufaje, že časem přece něčeho docílí. Vida ale konečně, že jeho napomínání a varování zůstává marným — an zeť jedná jen dle své hlavy, ustanovil se na tom, že bude mlčeti, děj se co děj. Nevšímal si ničeho, jako by mu vše, co se ve statku děje, bylo lhostejným; chodil zamyšlen a mluvil málo. Jen časem byl-li samotný, povzdechl si sám pro sebe: „Chybil jsem, chybil — chyba ta se ale nedá již napravit!“

Byloť ještě něco jiného, co mimo neočekávané převraty, jež mladý hospodář na statku prováděl, starého a poctivého rolníka na zeti hnětlo a mrzelo. Bylť Kalina muž příčinnivý a pracovitý, spolu ale také zbožný. „Modli se a pracuj a Bůh ti požehná“ bývalo vždy jeho zásadou v životě. A ohlednul-li se na svůj uplynulý život, musel s vděčným srdcem doznati, že se mu vždy požehnání Božího v hojné míře dostalo. Jak ale jedná Nádherný? Má dalekosáhlé zámysly, chce je všecky provést a uskutečnit, ale jen svým vlastním důmyslem a svou silou. A kde nedostačí síla a důmysl, tam chce proraziti penězi. Na Boha si ani nezpomene, na jeho pomoc a přispění nespolehá. Vždyť pak co přišel na statek, nebyl ani jednou v kostele, nerci-li aby se byl kdy pomodlil.

Za takových okolností zle se starému Kalinovi na statku zastesklo. „Matko,“ promluvil jednoho dne ku své ženě, „víš, jak mě zde všecko druhdy těšilo, ale od nějakého času jest mi zde na tom našem statku nějak úzko, hlava mi jde kolem a zdá se mi, jako by se na mě chtělo všecko sesouti. Nerad bych se toho dožil, aby lidé řekli: Starý Kalina byl toho svědkem, jak na Slavíkově dohospodařili. Víš co, ať nám dá zeť

přiměřený výměnek, a my se ze statku vystěhujeme.

Kalinová se tohoto neočekávaného rozhodnutí mužova ulekla. „Což pak zeť,“ řekla skoro plačky, „ale Marjánka, naše jediné dítě, tu bychom měli opustit?“

„Vždyť nebudeme tak daleko,“ vyvracel Kalina ženinu námitku. „Odstěhujeme se k mému bratranci do Lánova, budeme také u svých lidí a mimo to budeme míti blízko do kostela, po čemž již dlouho toužím. Jest to jen přes jediný vrch, Marjánka k nám často doskočí a nebude-li míti pokdy, doběhneš ty k ní.“

Čím častěji Kalina se ženou o vystěhování ze statku mluvil, tím více se ve svém úmyslu utvrzoval, až jej konečně zeťovi a dceři sdělil. Slyše Nádherný, co Kalina hodlá učiniti, stavěl se, jako by se nad tím rmoutil, ptal se, zda-li mu snad na statku někdo ubližuje, domlouval, aby jen řekl, co se mu nelíbí a že vše, bude-li to v jeho moci, napraví. Kalina odpověděl suše a krátce, že by toho bylo příliš mnoho, co by se dalo napravovat a zeť ho déle nezdržoval, ano radoval se v duchu, že se zbaví osoby, která všude a ve všem se mu stavila v cestu. Nádherná uronila několik slzí, které byly asi tak upřímné, jako slova manželova.

Odchod manželů Kalinových nebyl tudíž tak příliš těžký. A přece! Nádherní měli tenkrát již obě děvčátka, z nichž starší Marie byla čtyři roky stará. Ta lpěla na babičce více než na matce. Babička ji učila mluvit, modlit, ukazovala jí obrázky, brala ji s sebou do kostela, přinášela jí pamlsky — zkrátka: zabývala se s ní více než matka. Márinka běhala za babičkou, kam se jen vrtla; všela se jí na krk, objímala ji — babička jí byla celým

světem. A nyní měly býti od sebe odloučeny, roztrženy! Stará žena si na dítě zvykla tak, že jí toto rozloučení přicházelo velmi bolestným. I Mária přes všechny výmluvy a konejšení rodičů pocho-pila, že má babička odejít pryč a daleko. Když k tomu skutečně přišlo, zavěsila se s pláčem jako klíště babičce kolem krku a nebyla k odtržení. Babička láskou vñoučátka dojata, nemohla se přemoci, dala se do pláče také a tu bylo všemu přetváření a vymlouvání konec.

Nádherní slibovali holce hory, doly — nic na plat, dítě by se bylo snad do smrti uplakalo, kdyby je byli nenechali jít s babičkou. Učinili tak, ač neradi, s tím dorozuměním, že holku za den neb za dva dni vezmou domů a že pak, nebude-li babičku vidět, na ni zapomene.

Kalinová Mária druhý den přivedla. Nádherná uchystala rozličné hračky a pamlsky, aby jimi holku doma udržela. Mária měla z hraček radost a zdálo se, že na babičku mezi hrou zapomněla. Ale chyba lávky! Babičku nespustila po celý ten čas ani z očí a dávala bedlivý pozor na každé její hnutí. Jakmile se měla k odchodu, strhla opět srdcelomný pláč, hračky zaházela a chtěla mít jen babičku. Při druhé návštěvě se Kalinové podařilo, že holce tajně proklouzla. Měli s ní za to ale domácí kříž. Pláč neměl konce, dítě nejedlo, rozbolela je hlavička, museli je uložit do postele a na rychlo poslati pro babičku, aby se těžce nerozstonalo.

„Nač ji máme trápit, mohla by z toho mít dokona smrt,“ řekla Kalinová. „Nechte holku u mne, já ji dovedu také opatřit. Až bude větší, přijde sama k rozumu, kde má více zůstat, zda-li u vás nebo u mne.“

Tak byla Marie již v nejútlejším mládí úplně svěřena péči babiččině. Zbožná a rozšafná žena ujímala se vnoučete s pravou láskou mateřskou, ano činila pro ni více než by byla učinila vlastní matka. Neboť Nádherná, ačkoliv požívala téhož vzorného vychování co dítě, stala se již co děva matčiným zásadám nevěrnou, co žena pak přidržovala se úplně zásad manželových, které, jak jsme již podotkli, příliš valné nebyly, any se nezakládaly na Bohu a na náboženství.

Marie zůstala u dědečka a babičky na Lánově i tenkrát ještě, když počala navštěvovati školu. Přes všecky domluvy, hrozby a sliby rodičů nechtěla si doma uvyknouti. Babička jí vypravovala mnoho o Pánu Bohu dříve ještě než začala choditi do školy. Jaká byla její radost, když ve škole slyšela totéž, jen že ještě srozumitelněji a důkladněji! Vypravovala to zase na vzájem babičce doma. Celé dlouhé hodiny jí za takových zábav uplynuly jako kratičké minuty.

Jak zcela jinak vedlo se jí, když někdy zavítala k rodičům! Začala-li matce odříkávati modlitby, jimž se naučila, nebo vypravovati něco z náboženství, byla okřiknuta, domlouváno jí, aby se takovým věcem neučila, sice že bude hloupou selkou. Ba ani sestřičce Eufrosině, která už také žvatlala, se při hře na školu o ničem podobném nesměla zmíniti. Nádherná chtěla Eufrosinu vychovati dle zásad mužových, pro svět, bez Boha, bez náboženství. Eufrosině bylo šest roků a neměla ještě ani dělati kříž, neznala ani jediné modlitby, o Bohu neměla ani ponětí. Lze si domyslit, že ani ve škole nepřilnulo srdce její k tomu, co jí bylo doma zrazováno, ano i zakazováno.

Tak za rozdílného vedení a dozoru rostly obě

sestry a odrostly i škole. Jak rozdílný byl ale směr jejich vychování, tak rozdílné staly se i jejich povahy. Na šlechetné, na pevných základech založené povaze Marie nezměnilo se již ničeho ani tenkrát, když byla po smrti starých Kalinových nucena domů se odebrati a u rodičů zůstatí.

Dokračováno tu na ni všemožným způsobem, aby zásad po babičce zděděných se vzdala a přispůsobila se ve všem Eufrosině, která již uměla zpívat, deklamovat, hrát na piano ano i francouzsky žvatlat, v čemž ji vyučoval zvláštní učitel, kterého Nádherný na Slavíkov k vůli dcerám schválně byl povolal. Marie i v těchto odborech se přičinila, aby nezůstala za sestrou, považovala je ale za věci mimotní, kladouc větší váhu na to, aby se řádně přiučila ženským ručním pracím. vaření a věcem podobným, jichž každá řádná hospodyně potřebuje více, než co jiného. Vroucí náboženský cit, zbožnost, již babička v útlé její srdce byla vštíplá, zůstal jí věcí první, jako zase u Eufrosiny byl věcí poslední — zbytečnou.

Tento rozdíl povah, jež si nyní dovedeme vysvětlit — spatřili jsme již na začátku vypravování, když Nádherného překvapila radostná zpráva, že po bohatém strýci dědí a kde Marie hořce zaplakala a Eufrosina zatleskala rukama, že bude míti nové smutkové šaty.

III.

Zpráva, že Nádherný po bohatém strýci v Praze dědil, rozšířila se v krátkém čase po celé krajině a zjedнала mu u lidí, kteří člověka cení jen dle bohatství, nemalé vážnosti a úcty.

Bylť tak již dříve Nádherný pro panské živo-

bytí, jež na statku zavedl, znám daleko široko. Bývalť mezi lidem častým předmětem rozmluv, úvah a otázek nejrůznějších.

„Věc podivná!“ vrtěl ten neb onen soused povážlivě hlavou. „Jak to jen možná, že Nádherný může vésti tak skvělé živobytí, kdežto starý Kalina i jeho předchůdcové žili na témž statku za okolností snad ještě příznivějších jen tak prostě po rolnicku, jako my všickni? Kalina pracoval a napříčiňoval se dost, i žena jeho nelenila. Aby byl kdy něčím plýtvat, nebo podnikal marný náklad, nebylo slýcháno nikdy. Říkal, že to statek nevynáší. Nádherný nepracuje, chodí jako pán a dohlíží jen k dělníkům. Žena jeho dělá milostpaní a dcery jsou slečny. Čím to? Jak si to vysvětliti? Jsou snad lepší časy, než bývaly druhdy? Naopak ještě horší. Daně pozemkové jsou větší, pracující síly dražší, a ten nový způsob hospodářství, s rozličnými stroji a umělým hnojivem, jež Nádherný na statku prováděl, mu také, jak každý moudrý a zkušený hospodář tvrdil, na nohy nepomohl. Věc tato musí míti své tajné pozadí, s kterým se Nádherný nikomu nesvěří, jehož se ale lze snadno domyslit: „Nádherný buď přinesl na statek peníze, nebo má dluhy.“

Tak rokovali a hádali lidé a poslední důmínka se zakládala na pravdě. Nádherný za ta leta, co hospodařil, zadlužil statek zle a zle. Byl dlužen, jak říkáme, židům a křesťanům. Jedinou čáhou, o niž se opíral, a kterou dovedl netrpělivé mysle věřitelů ukonejšit, aby na něho o zaplacení nenastupovali a statek mezi sebou nerozdělili, byl bohatý strýc v Praze. Dojížděl k němu za stísněných poměrů sám i s rodinou, dolehal na něho prosbami a pláčem, aby na něho v poslední vůli

nezapomněl. Dobrý stařec se dal obměkčiti a ustanovil Nádherného v poslední vůli hlavním dědicem.

Nádherný má již dědictví, obnášející na šedesát tisíc zlatých v rukou. Může se vypořádati s věřiteli, a kdyby nyní, poučen dřívější zkušeností, začal jinak žít, byl by na tom dobře. Bohatství činí člověka smělym, podnikavým a zpupným. Jakmile Nádherný k penězům přišel, měl již opět tisíce, dalekosáhlé plány v hlavě. Vizme, jak je chtěl provést, a jak je provedl.

Jest ráno po snídání. Nádherný sedí na pohovce za stolem v županu a kouří drahý doutník. Proti němu sedí domácí paní ukončivši právě své snídání. Ranní doba bývá k tvoření plánů do budoucnosti nejpríhodnější a proto jí Nádherný hledí také využít a zavedl s manželkou užší rodinnou poradu.

„Jsem rád, že jsem se těch upírů až na jednoho úplně zbavil. Ti se mi nassáli něco krve!“ začal Nádherný spokojeným hlasem a odfoukl hustý kotouč dýmu.

„Kterému's ještě nezaplatil?“ tázala se Nádherná.

„Zbývá mi jediný Hirsch, s tím ale peněžité spojení přerušit nechci. Jeť Hirsch člověk, jakých jsem našel málo. Umí peníze výborně obracet a v obchodním světě zaujímá místo důležité. A nad to jeho velkomyslné, řekl bych skoro šlechtické jednání! Kdežto ostatní věřitelové padli na peníze jako krvelační supové, nechtěl Hirsch o zaplacení svého dluhu ani slyšeti a sám se nabídl, že dluh u mne nechá co zálohu k nové špekulaci, již holdáme společně podniknouti.“

„Zase špekulace, a věčné jen špekulace!“ — ušklíbla se pohrdlivě domácí paní. „Vy mužové

nemáte nic jiného v hlavě a o ženy se při tom nestaráte, ty aby byly jako Popelky. Chci nyní žítí jinak, než poslední leta, a sice tak, jak se na statkářku a dědičku takových jistin, jež můžeme uložit na úroky, sluší," doložila velitelským hlasem.

„Zvolna, jen zvolna s těmi jistinami!" pokynul Nádherný rukou, jako když dáváme někomu znamení, aby se mírnil.

„Víš-li pak, že po zaplacení dluhů," pokračoval Nádherný, „mi zbývá již jen několik tisíc? Než co pravým zbývá! Ty náležejí Hirschovi a kdyby mně byl nenabídl ruky k společné špekulaci, byl bych na tom právě tak, jako když jsem přišel s holýma rukama na statek.“

Nádherná vytřeštila na muže oči.

„Ano, jen se div — já se divil také a spráskl jsem ruce nad hlavou, když mi věřitelové předložili své směnky. Silbergova jistina vzrostla úroky z pěti set na tři tisíce, Schwindelmannova z patnácti set na osm tisíc a tak to šlo dále až na Picka, jemuž jsem musel za ekvipaž, kterou jsem před čtyřmi lety od něho za dvanáct set koupil, abys mohla občas s Eufrosinou dojížděti do města, zaplatit čtyři tisíce.“

„Co nám tedy dědictví, na něž jsme se tolik těšili, prospělo!" povzdychla si Nádherná. „A já si dělala tak skvělé plány do budoucnosti! V letě budeme na cestách, v zimě budeme žítí v hlavním městě, poznáme divadla, budeme míti přístup do vybraných společností — budeme užívatí světa.“

„Na to všecko dojde!" konejšil Nádherný ženu. „To jsou všecko věci, které se samy sebou dostaví, nyní se jedná o záležitosti důležitější.“

„A ty by byly?" tázala se Nádherná.

„Dědictví nám zjednálo úvěr a znamenitou pověst, kteréžto okolnosti musíme využítkovat, a sice tak, že se Marie a Eufrosina co nejdříve musí bohatě vdáti. S nastávajícími bohatými zeti a spolu s Hirschem podniknu velkou peněžní špekulaci a vyšvihne se tak k bohatství, že budou lidi nad ním přimhuřovati oči, aby nedostali zá-
vrať. Nejdříve začneme s Marií, o ženicha jest již postaráno, přivede ho Hirsch.“

„No jestli chceš začít s Marií, pak došpekuloval's,“ mínla Nádherná. „Jestli pak víš, že si ta holka vynašla už ženicha sama? A jakého ještě k tomu! Toho otrhánka truhláře Vavruše. Já bych se byla hanbou propadla, když mi to paní kontrolová sdělila. Nechtěla jsem řeči její věřiti a považovala ji za pouhou smyšlenku zlomyslných lidí, kteří nás chtějí zostudit, však holka se mi s tím přiznala sama.“

„Přiznala?“ — opakoval po manželce Nádherný. „Hloupé dětské myšlenky, které jí z hlavy vyženu,“ doložil odfukuje hustý kotouč dýmu, jako by mu novina, již právě slyšel, byla lhostejnou.

„Ta holka má tvrdou hlavu, musíme na ni zostra,“ vybízela Nádherná. „Matka ji celou pokazila. Byla u ní více než u nás, otec byl s těmi Vavrušovými důvěrnější než s námi, mám za to, že ta známost pochází již z té doby a že ji zosnoval můj otec, aby nás snížil, zostudil a upletl na nás bič.“

„Kde jsou holky? — Ať sem přijdou obě, musíme s nimi moudře promluvit,“ poroučel Nádherný a přecházel rychlým krokem po pokoji, jak činíval, když ho něco znepokojovalo.

Nádherná vyšla z pokoje a za chvíli se vrátila.

„Tu to máme!“ — ohlašovala muži skoro ještě ve dveřích, „nemám-li pravdu, když říkám, že bába tu holku těmi modlitbami a růženci celou popletla a pokazila! Hledám ji všude, a dozvím se, že šla s děvečkami do kostela. V neděli prý jde vždycky. Počkej, huso!“ —

„Což pak je dnes neděle?“ tázal se pitomě Nádherný, stojí uprostřed pokoje.

„Neděle! — Ale tak se zaboditi a jíti s děvečkami do kostela! Již jsem ji jednou při tom dopadla a tu se mi opovážila také odmlouvat, že prý tak má býti a kdo do kostela v neděli nejde, že není pravý katolický křesťan. Ta husa!“

„Hlouposti!“ ulehčil si Nádherný. „Kde pak jest Eufrosinka?“

„Hoví si ještě v posteli, do jedenácti bude prý oblečena.“ —

Zaklepání na dveře vytrhlo manžele z rodinné porady.

„Dobré jitro! — snad přicházím nevhod“ — omlouval se vstupující host v hnědém obleku s cylindrem v ruce stojí mezi dveřmi, jakoby si netroufal vkročiti. Zevnějšek i řeč prozrazovaly na první pohled potomka z pokolení Abrahamova.

„Jen dále, pane Hirsch, jen dále!“ vybízel Nádherný. „Nějaký ten šplecht z domácnosti — člověk k tomu tak málokdy přijde — ale nedělá nic, vše v pořádku, račte jen, račte“ — omlouval se domácí pán podáváje Hirschovi ruku a nabízejí mu místo na pohovce, co Nádherná s podobnými úklonami, aby rozmluvě mužů nepřekážela, z pokoje se vzdálila.

„Přicházím v záležitostech svatebních,“ začal Hirsch, když se byl posadil, kroutě si kníry.

„Již jste tedy nějakého ženicha vyhlídnul!“ tázal se Nádherný.

„Ne jednoho, nýbrž pět. Musil jsem ovšem nastoupiti cestu nyní nejobyčejnější, ale také nejkratší, oznámiti totiž nabídnutí k sňatku v několika novinách. Tak člověk uloví ženichy, jako ryby na kebole. Za týden se jich přihlásilo bez mála půl tuctu. Mohou býti oba sňatky najednou. Zde jsou jejich psaní, zde fotografie.“

„Jsou bohati?“

„Tento zde,“ vysvětloval Hirsch ukazuje každou fotografii Nádhernému zvlášť, „se jmenuje Stoklasa, jest vdovec, 53 roků stár, byl správcem statku hrabat Dlouhoveských, nyní žije co soukromník, z čehož soudím, že má peníze.“

„Výborně!“ vybídl Nádherný Hirsche, aby pokračoval.

„Tento zde — učiněný baron,“ vysvětloval Hirsch, ukazuje druhou fotografii, přitiskna první dva prsty pravé ruky k ústům, „mladý, hezký, bohatý, byla by to výborná partička pro slečnu Eufrosinku. Jest při tom sice malá překážka, která by se však dala snadno odstranit; zmíněný ženich jest totiž našeho vyznání, ale Eufrosinka, tak moudrá, vzdělaná slečinka, doufám, že na takové malichernosti, jako jest náboženské vyznání, nedbá.“

„Tedy žid?“ vyklouzlo maně Nádhernému, jenž v témž okamžiku na to nemyslí, že mluví rovněž se židem.

„Ano,“ ušklíbl se Hirsch, jako by mu otázka Nádherného nebyla po chuti, „ale jak říkáme již v tom druhém opraveném a přepracovaném vydání. On vlastně není ničím,“ dodal hned na to, „přiznává se k straně svobodomyšlné, emancipované,

a té jest každé náboženství pouhé nic, holé jméno, ať již se jmenuje křesťanské, židovské nebo turecké. Vždyť víte sám, co nyní platí: peníze, bohatství. Ostatně — kdo pak by se o to staral! Náboženství má člověk jen proto, že je zdědil po rodičích a aby vůbec něčím byl. Překáží-li mu na př. při obchodě, nebo při uzavření nějakého skvělého sňatku, zvolí si jiné a nebo prohlásí, že vůbec nemá náboženství žádného a jest také živ.“

„Známe to, známe, vždyť o lidech bez vyznání čítám téměř každý den v novinách,“ přerušil Nádherný další výklady Hirschovy, jsa zvědav, jakého ženicha ještě má v záloze.

„Tento zde.“ ujal se opět slova žid, „jest bývalý obchodník, vlastně velkoobchodník v lahůdkách a nyní majitel výnosného ústavu.“

Tím způsobem prošel žid, jenž považoval sňatek manželský za pouhou obchodní smlouvu, celou řadu ženichů pro dcery Nádherného, vynášeje a chvále každého až do nebe, ač žádného z nich neznal, nýbrž jen z novin o něm se dozvěděl a sám snad věděl, že jsou to vesměs ze služby propuštění úředníci nebo zbankrotilí obchodníci, kteří bohatým sňatkem doufají si pomoci ještě na nohy.

Za chvíli se dostavila Nádherná opět do pokoje, a poněvadž se jí záležitost týkala rovněž tak jako manžela, byla do obchodu, jež provozoval Hirsch se ženichy, také zasvěcena. Prohledla si podobizny, a Hirsch vykládal znova, čím který ženich jest, jen s tím rozdílem, že oslazoval své výklady téměř za každým slovem lahodným názvem „milostpaní“, čímž Nádhernou úplně získal.

I Eufrosina, dozvěděvši se v ložnici od matky, oč se v pokoji jedná, přiběhla již ustrojena, bylot jedenáct hodin, na ženichy se podívat. Jí se líbil

jeden jako druhý, ano byla by bývala nejraději, kdyby je měla všechny, ani toho žida nevyjímajíc. Předčila marnivostí již matku, která slyšíc, že se i žid o její dcery hlásí, pohrdlivě se ušklíbla a bez obalu i před Hirschem řekla, žida že by si nepřála, leč by se dal pokřítí.

Jak rozdílní jsou lidé na světě! Ku podivu, jsou-li z téže rodiny, z téže krve!

Marie se vracela z kostela a rozjímalá po cestě o slovech, o nichž dnes kazatel v řeči pojednával, o slovech Spasitelových: „Co jest platno člověku, kdyby celý svět získal a na své duši škodu trpěl,“ a bohaprázdný otec doma nevěděl ani, že jest neděle a spolu svátek sv. Václava, marnivá a bohaprázdná matka doma na dceru lála, jako by se byla dopustila hrozného přečinu, že šla do kostela. Mezi tím, co Marie klečíc se sepiatýma rukama v kostele se modlila při oběti nejsvětější, prosíc za radu Ženicha panen, jednali a smlouvali o ni vlastní otec a matka, jako se smlouvá o kus zboží, a že propadli mamonu a nevěře, byli by vlastní dítě prodali za bídný statek člověku, jež nikdy neviděli, třeba lichváři, ničemovi, židovi — komukoliv. Žalostný to obrázek rodinný a žalostnější by byl tenkrát, kdybychom viděli, že ctnost pod tímto nátlakem podle ziskuchtivosti se své jasné výše klesá a z anděla stává se rovněž ďáblem, jenž zná jen pýchu a mamon. Leč oko naše se zaleskne, srdce se zaraduje, vidíme-li, jak ctnost přes všechny překážky a nástrahy pevným krokem po cestě Bohem jí vykázané se beře, až co vítězkyně s palmou v ruce se octne u cíle, kdežto paláce nepravosti, zbudované na pýše, mamonu a bohaprázdném živobytí, řítí se v rumy a jejich majitelé potácí se s závratné

výše do bezedné propasti bídy, rozervanosti, neb hynou co sebevrazi. Dočteme se podobných věcí i v našem vypravování.

IV.

Několik dní na to, co byl žid Hirsch fotografie a nabídnutí ženichů na statek přinesl a Nádherný mu slíbil, že jej brzy zpraví, kterého ženicha by měl přivést, udál se na Slavíkově prudký rodinný výstup, který plány Nádherného značně porouchal.

S Eufrosinou byla práce snadná; té bylo jedno, ať přijde ženich kterýkoliv, vezme si každého, třeba i — žida. Tím těžší práce nastala s Marií, jejížto pevné zásady nebylo tak snadno lze zlomit prospěchářským švindlem, byť i pocházel od vlastních rodičů. Nádherný se ženou tušili týž tuhý odpor, s jakým se při Marii potkají již napřed a tudíž, aby více vyřídili, zašli si na ni oba z prvu po dobrém, pak ale z ostra.

„Jestli pak si ještě někdy, Marinko, vzpomeneš na nebožtíka strýčka z Prahy?“ — začal Nádherný z daleka, jako jestřáb kroužívá nad krajinou, aby pak jediným prudkým srázem svých perutí uchvátil bezbranného opeřence.

„Ano, modlívám se za něho každého dne“ odvětila hodná dívka. „Bylť k nám vždy tak vlídný a laskavý, kdykoliv jsme ho v Praze navštívili; odkázal nám peníze, jest to naší svatou povinností, abychom na něho pamatovali. Nyní mu ale jinak již svou vděčnost prokázati nemůžeme, než modlitbou.“

„Dobře děláš, dítě, dobře, že se modlíš, tomu tě naučila babička, jedná se ale nyní o věc důležitější,“ mluvil otec. „Víš-li pak, že nám strýc

odkázal peníze hlavně proto, abys se mohla s Eufrosinou dobře vdáti? Musíte si tedy obě pospíšiti, abychom poslední vůli strýcovu co nejdříve provedli. Tys starší než Eufrosina, budeš se tedy vdávati dříve; o ženichy jsem se již postaral. Zde si je prohlédni, můžeš si z nich vyvolit toho, který se ti bude nejlépe líbiti“ — mluvil Nádherný a rozložil podobizny ženichů na stůl v jedné řadě jako karty.

Marie zbledla a upřela na otce tázavý a ztrnulý pohled, nerozumíc, co tím chce. „Ale, otče, ty si se mnou tropíš podivný žert!“ ozvala se Marie.

„Žádné žerty to nejsou, co ti povídám, jest to pravda, vážná, upřímná pravda. Tyto podobizny byly mi zaslány od ženichů, kteří se o tebe a o Eufrosinu ucházejí. Kterého si z nich zvolíš, toho dostaneš za muže.“

„Vždyť ale žádného z nich neznám, ani jsem jej nikdy neviděla,“ namítala Marie povrchně na podobizny popatříc.

„Znáš — neznáš, však se seznámíte,“ kárala ji matka. „Jen když víme, čím který jest a že má peníze. Mluv tedy a rozhodni se! Mně by se nejlépe líbil zde tento, jmenuje se Stoklasa a má prý kapitály.“

„Otče! — matko! — já vím, že chcete abych byla šťastná,“ mluvila Marie pohnutým hlasem, „a proto vás prosím: nenuťte mě k sňatku, jenž se uzavírá z pouhé špekulace, pro peníze, neboť takovéto sňatky šťastny nebývají. Jak bych mohla býti šťastna a spokojena po boku muže, k němuž mě neupoutala náklonnost vlastního srdce, stejné smýšlení — láska, kterého bych poznala náhodou z novin a si jej na nejvýš vybrala z těchto podobizen, jako si vybíráme dle vzorků látku na šaty. Chcete-li již, abych se vdávala, pak mně dovolte,

abych si zvolila ženicha dle svého srdce. Nežádám na vás věna žádného — ničeho, jen mi dovolte, abych se vdala za toho, jejž miluju!“

„Takhle za nějakého otrhánka, baráčníka, jako je Vavruš, abys nám dělala ostudu, co?“ osopila se na dceru matka.

„Vavruše miluju, a budu s ním šťastna,“ řekla Marie. „Vám jsem to, matko, již svěřila, a nyní to vyznávám i před otcem.“

„Jen mi s ním přijď, pak se k tobě nehlásím,“ vyhrožovala Nádherná. „Nejsi mou dcerou, do domu mi nesmíš.“

Nádherný pokynul manželce, aby se mírnila a ujal se slova znovu sám, řka:

„Měj přece rozum a uposlechni otce! Učiníš-li, jak ti radím, budeš zaopatřena a pomůžeš nám. Ženiši, kteří se o tebe a o Eufrosinu ucházejí, mají peníze, začnu s nimi výnosný průmyslový podnik a jmění naše se v krátkém čase ztrojnásobí, pak obdržíš bohaté věno, které nyní úpisem ženichům slibuju, budeš bohatou paní a nad to ti připadne s Eufrosinou časem i statek.

„Neprodávejte mě, otče!“ úpělo děvče.

„Neodmlouvej!“ vzkřikl otec námitkou dceřinou k zlosti popuzen. „Chceš-li zůstatí mou hodnou dcerou, uposlechni, co ti poručím!“

„Ctím a miluju vás co své největší dobrodince po Bohu i poslouchati chci vašich rozkazů, neboť mi to přikazuje Bůh, jenž dí: „Cti otce svého a matku svou,“ káže mi to mé svědomí, v této příčině ale poslušnosti nežádá, v této příčině uposlechnouti nemusím!“

„Musíš! já ti to poručím, sice bude zle!“ zahřměl Nádherný, odporem dceřiným všecek jako šilený.

„Pak mně musíte dát násilně odvléci k ol-táři, aby viděl celý svět, jak otec prodává svou vlastní dceru za bídnou mzdu!“ —

„Zaraž, odrodilá! nevděčnice! — Ani slova více! Rozvaž si dobře, že pakli nesvolíš, nejsi více mou dcerou, že tě neznám a znáti se k tobě nebudu, kdyby — —“

„Pro Bůh, otče, mějte slitování a neodstrkujte své vlastní dítě!“ — zaúpěla Marie, vztahující k otci ruce, jež pak přitiskla na oči, jakoby chtěla zadržet bohatý proud slzí, jenž se z nich vyřinul. Bolestný výkřik vydral se z prsou děvy a klesla na sedadlo. Nastalo trapné mlčení.

„Tu ji máš, tu modlářku! Setba nebožky báby již začíná nésti své ovoce,“ ukázala hrdá Nádherná na Marii plna jizlivosti. Nádherný mlčel. Vyplašený jeho zrak těkal z dcery na ženu a ze ženy na dceru, jako když blesk časem šlehne do holých skal a opět s sykotem dolů se sveze, nemaje co by zapálil. Cítil, snad po prvé v životě, jak těžký jest zápas mrzké ziskuchtivosti, podlého mamonu s pevnými zásadami ctnosti. A tohoto vzdoru musil se dočkati od slabé děvy, — od vlastní dcery. Však neustoupí, zlomí tu její tvrdošijnost stůj co stůj! Napjal struny jiné — jemnější:

„Mařenko, neplač, poslouvej mě! Míval jsem z tebe vždycky radost, neboť bývala's vždy hodná a poslušná, nezarmucuj mě a poslechni mě i tentokráte. Nechám ti čas na rozmyšlenou, porad' se o tom s Eufrosinou. Ženichy sem povolám, nebude-li se ti z nich žádný líbiti, dám nové oznámení do novin a přihlásejí se jiní.“

„Veďte mě již raději na trh, jako otrokyni,“ pronesla mírným hlasem Marie, pozvednouc uplakané oči k otci.

„Neřekla jsem to napřed, že s tou tvrdohlavou daremnicí ničeho nepořídíme?“ mluvila Nádherná k muži. „Jak i odmlouvati dovede! Mýlíš se ale tvrdá palice“ — hrozivě obrátila se k dceři — „myslíš-li, že svou vzdorovitostí nás pohneš k tomu, abychom ti dali svolení k sňatku s tvým baráčníkem, jenž páchne barvou a klihem na půl hodiny. Toho potěšení se ti, holečku nedostane, při sám Bůh, že nedostane!“

„Já se vdávati nebudu“, řekla Marie.

„Musíš se vdávati a sice co nejdříve. Ženicha si vezmeš, kterého já si přeju, rozumíš! Mám toho mazlení již dost!“ osopil se znovu Nádherný na dceru. „To jest mé nezvratné rozhodnutí, mé poslední slovo!“ —

„Uposlechnu vás ve všem,“ ujala se Marie opět slova, — „v této příčině ale — —“

„Mlč! — Ani slova již! — Nechceš tedy? — Nuže dobře!“ — zařval divokým hlasem Nádherný, že Marie leknutím nedomluvila. Vypadal v tom okamžiku děsně, jako vtělený ďábel. Zcuchaný černý vlas, vytřeštěné oči — činily jej podobným divoké šelmě, jíž najednou kořist pronásledovaná zmizela, jako by se byla propadla do země, a šelma zařve a vztekem se zahryže do vlastních spárů.

„Od této chvíle tě neznám, nenazývej mě otcem, nejsi mou dcerou, vyděduji tě, z domu se mi klid! A abys co živa neměla na mě žádného práva, ani na tento dům, z něhož bych tě dal vyštvaťi psy, dám tě soudně prohlásit na svéprávnou, sám tě ale prohlášu za dceru vyděděnou, nezárnou, odrodilou — prokletou!“ —

„Smilování, otče — smilování!“ vyrazila ze sebe Marie zoufalý výkřik a chtěla se chopiti pravice otcovy, aby zadržela hroznou kletbu.

„Ještěrko!“ zasoptěl ještě Nádherný, odstrčiv Marii od sebe a zasáhnuv pravicí pletence jejich dlouhých vlasů, mrštil jí ze vší síly o pelest pohovky, že sklesla jako bez ducha na zem.

V předpokoji, jenž byl za bouřlivého výstupu uzamčen, klepal někdo již delší čas na dveře, žádaje o vpuštění. Nádherný se ženou je uslyšel teprv nyní, když byli vykonali své katanské dílo. Nechavše oba Marii ležeti a uzamknuvše za ni pokoj, aby se snad hostu nezachtělo tam vstoupiti, spěchali zároveň ku dveřím předpokoje. V takém naladění myslí nebývá návštěva milá. Nádhernému byla ale milá přec, neboť venku čekající host byl žid Hirsch, kterého vždy rád viděl.

Hnusí se nám popisovati, jak vypadá ďábel, když si zavěsí škrabošku anděla, a proto raději mlčením pomineme, jakým způsobem Nádherný své rozčilení před vstupujícím Hirschem zastřel a omluvil, nebudeme se diviti, že hned zase byl samý úsměv a samá přívětivost, jako by se nebylo ničeho přihodilo. Podlá povaha jest schopna všeho. Z rozmluvy, kterou za této návštěvy Nádherný s Hirschem vedl, sdělíme také jen věc nejdůležitější, již Nádherný načisto umluvil a vyjednal, totiž: že si Eufrosina vybrala ze ženichů vdovce Stoklasu a svatba Marie že se zatím odročí. Stoklasa měl přijíti co nejdříve na Slavíkov a mělo se slavit zasnoubení a svatba.

Navraťme se raději zase k Marii.

Obejdeme-li vrch, na němž Slavíkov leží, na straně západní, přijdeme na vozovou cestu a tou sejdem dolů do údolí, kterým se táhne silnice se stromořadím, vedoucí do města. Jdeme asi čtvrt hodiny a již vystoupivše na nízký pahorek, spatříme před sebou věž kostela a červené střechy

budov. Projdeme-li první ulicí, již jsme do města přišli, octneme se na skrovném náměstí, ozdobeném uprostřed sochou Panny Marie. Odtud na levo vede ulice ke kostelu a ke škole, a nazývá se „farní.“ Zde právě uprostřed, stojí úhledný jednopatrový dům, na němž na černém prkně čísti nápis: „Jan Vavruš, truhlář.“ Vejděme do vnitř. Vstoupíme-li do síně, jsou jedny dveře na pravo a za nimi dílna a malý přístěnek, na levo jsou dveře druhé, vedoucí k obydlí, které záleží z dvou světnic. První jest větší, druhá menší. Neviděti tu žádné nádhery, ale také ne chudoby. Nábytek v obou světnicích jest sice již starodávnej, ale pevný, vesměs z tvrdého dříví, na stěnách visí četné obrazy svatých, a uprostřed nich dřevěný kříž.

Muži, totiž starý Jan Vavruš, jehož jméno jsme na domě četli i syn Josef jsou v dílně a pracují. Slyšeti, jak dvěma silnýma rukama veden, hviždí po prkně hoblík, skřípá pilka, rozlehají se padné rány dřevěné paličky neb kladiva. Vavruš, otec jest již několik let přes šedesát, ještě ale statný a do práce jako litý. Josef nečítá ještě úplně třicet roků.

Stará Vavrušová jest v druhé menší světnici a vedle ní sedí — Marie.

Jak se Marie dostala k Vavrušovům?

Hodnou chvíli zůstala Marie otcem odstrčena a prokleta v mdlobách ležeti na podlaze. Nikdo se o ni nestaral. Nádherný rozmlouval s Hirschem a Nádherná, aby si měla na kom zlost vylíti, zašla si do čeledníku a do kuchyně na děvečky a rádic tu jako lita saň, spílala jim líných, nevšíma-
vých, ospalých a divných předivných. Zvláště na starou Barušku si dnes ostře vyjela, což mělo svou příčinu.

Bylať Baruška mezi čeládkou na statku nejstarší a sloužila již co paska u Kalinů. „O jak zcela jiný život a pořádek zavládal na statku za starých hospodářů, než ten život nynější!“ povzdychla si často stará žena a časem to i pošeptala ostatním děvečkám. „Nebylo tu pokojů pokrytých koberci a ověšených drahými obrazy v pozlacených rámcích, byly tu jen jednoduché čisté světnice, nebylo parad, tretek a pozlátek, hospodář chodil v šerce a hospodyně v kanafase, jako my ostatní, nebylo skvělých hostin, při nichž by se bylo pilo víno, vyjma nějaké to přilepšení na velké svátky; za to ale stodoly, sýpky a chlévy byly plny požehnání Božího. Hospodář sobě nenaříkal nikdy, z obličeje mu zářila ustavičná radost a spokojenost. A co tu člověk uvidí nyní? Jen samý svár, samou nespokojenost a kyselost. Hospodář byl nejen naším pánem a živitelem, nýbrž byl nám i otcem. Staral se nejen o naše tělo, nýbrž i o naši duši. Dbal na modlitbu, v neděli a ve svátek musel jíti každý do kostela. Nyní to musí člověk činiti jen po kradmo a dozví-li se to páni, dostane se mu huby!“ —

Budiž podotknuto, že stará Baruška v ničem nepřeháněla, vypravujíc prostě a srdečně jen to, co poznala z vlastní zkušenosti a co vlastníma očima viděla — ryzou pravdu. U Nádherných čeládka v neděli a ve svátek do kostela choditi nesměla, musila pracovati jako ve všední den. Baruška se ovšem tímto zákazem mýliti nenechala a přes všecky záповědi a hrozby chodila do kostela přece.

Za takových okolností lze si snadno domysleti, které dvě duše na Slavíkově, chovající památku tarých manželů Kalinových v posvátnosti a ne-

návidice směr hospodářů nynějších, sobě nejvíce se podobaly a k sobě lnuly. Byla to Baruška a Marie. Věrná služka lnula k děvčeti a střežla je jako zřitelnici svého oka, dokud byli ještě staří Kalinovi na živě, přilnula k němu tím úžeji, když zemřeli a Marie se musela navrátit k rodičům. Naklonila si jí zvláště tenkrát, když poznala, že Marie svou šlechetnou, zbožnou, opravdu andělskou duší ozářila celý dům a pokořila vášnivou matku i marnivou a pyšnou Eufrosinu jako krásné letní jitro překoná temnou a bouřlivou noc. Barušce, ač si jí Marie nikdy nestěžovala, neušlo, že jest v domě jako popelkou, že trpké jest její postavení a proto je hleděla, kde jí to bylo možno, usnadnit a spríjemnit. Marie s ní chodila do kostela, a byla-li proto od matky kárána, vzala Baruška všecku vinu sama na sebe, říkajíc, že Marušku sama do kostela vylákala. Tak zlost Nádherné, směřující z počátku proti Marii, převrhla se najednou úplně na Barušku, což se stalo i tuto, ana Nádherná vzdorovitostí dcery všecka rozechvěna v kuchyni a v čeledníku se rozzuřila. Baruška ale hned zase věděla, odkud vítr věje. „Co asi to ubohé děvče zase zavinilo?“ myslila v duchu mlčky nesouc přísné výčitky své paní. „Snad jí neublížili, neviděla jsem ji od rána.“

Baruška se vytratila z kuchyně a sstoupajíc po špičkách plížila se po schodech jako duch do prvního poschodí. Prošla ložnicí a postranními dveřmi, jež nebyly uzamčeny, vešla do pokoje, kde nebohou Marii v mdlobách našla.

„Dovedeš mě k Vavrušovům!“ — zašeptala slabým hlasem Marie, když Baruškou vzkříšena se byla poněkud zpamatovala.

Baruška ovšem tento úmysl, nevědouc co se

stalo, hleděla své mladé velitelce vyvrátiti, prosíc ji s pláčem, aby neodcházela a dokládajíc, že by bez ní také na statku dlouho nevydržela.“

„Doma nezůstanu,“ opakovala Marie, „jest mi zde nevolno, těsno. — Známych nemám než Vavrušových, ti mě přijmou. Bude-li ti teskno, přijdeš za mnou.“

Marie před svým odchodem z domu otcovského se sice ještě jednou rodičům vrhla k nohám, prosíc je za milost, nechtíc jim ale býti povůli, byla odkopnuta jako dříve. Svůj ukrutný ortel o vydědění opakoval Nádherný ještě jednou a také jej provedl. Tu ovšem ubohá odstrčená dívka nesměla déle v domě zůstatí a musela hledati útulek jinde, jež našla u známých a dobrých přátel svého zemřelého děda — u Vavrušů.

„Zůstaneš u nás, drahoušku, zůstaneš,“ — promluvila měkkým a soucitným hlasem stará Vavrušová, hladíc vedle sebe sedící Marii po měkkých vlasech a po uslzené líci. „Bůh to sám tak řídí, že poslední vůle nebožtíka tvého děda se začíná naplňovati. Byla jsem u něho několik hodin před tím, než skonál. Tu louče se se mnou a podáváje mi ruku, promluvil slabým, prosebným hlasem, že jsem se až zachvěla, neboť mi připadalo, jako by ten hlas nepřicházel ani od něho, nýbrž zněl již tam odněkud z jiného lepšího světa. Řekl mi: „Matko, hleďte, aby se ty děti, váš Josef a ten můj drahoušek na Slavíkově, Mařenka, dostali za sebe — bude mi tam na věčnosti pak snadněji.“ Více neřekl a já přisvědčila. Činila jsem si pak ovšem často výčitky, že jsem byla tak neprozřetelná a umírajícímu něco slíbila, o čemž jsem nevěděla, dá-li se to provésti, čili nic. To víš, umírajícímu něco slíbiti a nesplniti jest velký hřích.

Měla jsem ho také pak téměř každou noc u postele, jako by se mne po každé přišel ptát: brzo-li ten svůj slib už vyplním? A tu řízením Božím začíná se již vyplňovat! Ano, zůstaneš u nás, drahoušku, zůstaneš a tvému dobrému dědu bude tam na věčnosti snadněji.“

„Co tomu ale řeknou lidé?“ namítala Marie. „Pomluví mě, pomluví i vašeho syna. Ne, nemohu u vás zůstat, drahá matko!“

„Poněvadž musíme se svatbou posečkat, až bys byla úředně prohlášena za zletilou,“ konejšila Vavrušová Marii, „půjde zatím Josef do světa, abychom předešli lidským řečem.“

„Vy mě zasypáváte dobrodiním, matko!“ pohnutým hlasem děkovala Marie dobré stařence. „Avšak obava děsná otřásá při tom mou duši. Vyděděná, nepožehnaná, otcem prokleta půjdu k oltáři. Ach, jaký to bude sňatek, jaká mne čeká pak budoucnost?!“

„Upokoj se, milé dítě! Praví sice písmo: „Požehnání otcovo staví dětem domy a kletba matčina je bourá,“ zdali se ale vyplní tato slova i tenkrát, když vášní zaslepení rodiče dítěti klnou, ano nechtělo býti po vůli mrzkým a vášnivým choutkám jejich? Vyděděna, chuda, ale přece velice bohata přijdeš k nám. Bohatým věnem bude mému synovi tvé šlechetné srdce, tvá zbožná mysl, andělská ctnost, kteréžto věci jsou vzácnější poklad než sebe větší bohatství bez ctnosti, jakým vládnou tvoji rodiče a jakého se dostane i tvé sestře. Co svou hodnou dceru požehnáme tebe my, žehnati tě bude s výšin nebeských tvůj zemřelý děd i hodná babička, neodepře ti svého požehnání Bůh, jenž praví: „Byť se i matka za-

pomněla nad svým plodem, já, o člověče, se nad tebou nezapomenu!“

„O matko! — dobrá matko!“ zaštkala Marie padnouc staré Vavrušové na šiji, líbajíc ji. Ženštiny za živé rozmluvy ani nepozorovaly, že pootevřenými dveřmi lehýnkým krokem se k nim z dílny přikradl Josef a rozmluvě jejich již delší čas naslouchal. Když se Marie matce do náruči vrhla, poklekl i on citem přemožen vedle Marie u nohou matčiných, jako by si chtěl to požehnání již nyní vyprositi. A požehnání se nad nimi vznášelo, že ani nepozorovali. Starý Vavruš odložil hoblík a vešel za synem do světnice. Utěšený výjev, jejž tu spatřil, jej dojal a unesl. Oči mu slzely a nemoha se zdržeti, tak jak tu v modré zástěře mezi dveřmi stál, pozdvihl ruce své a hodnou chvíli je držel roztažené nad mladými snoubenci, žehnaje jim.

V.

Na Slavíkově bylo zase jednou hlučno a veselo, hlučněji a veseleji, než za hostiny, při níž jsme poprvé čtenáře se Slavíkovem seznámili a jakých se od té doby odbyla celá řada. Bylať téhož dne slavnost a hostina zvláštní: Eufrosina slavila svůj sňatek se Stoklasou. Na Slavíkově byli titěž důvěrní přátelé Nádherného, jen že k nim přibyl ještě Hirsch a některé paničky z města; že nescházela paní kontrolorová, nemusíme ani zvláště podotknouti.

Leč obecenstvo, jež bralo účastenství na sňatku dcery bohatého statkáře, bylo mnohem širší než ono, jež viděti za stoly při vybraných jídlech a dobrých nápojích. Obecenstvo byli lidé celé krajiny města i vesnic — vůbec jak daleko bylo Slavíkov

s vrchů v okolí spatřiti. Ti nemohouce se jinak zúčastniti, vyšli si aspoň na svatbu podívat, hovořili o ní, učinili ji předmětem svých rozličných poznámek, jak se právě komu zdálo, aby buď chválil nebo haněl.

Říká se, že venkované, naskytne-li se jim nějaké neobyčejné divadlo, jsou zvědaví, avšak měšťáci i velkoměšťáci — než nebudeme zde rozhodovat, kdo v této příčině nad koho předčí, řekneme jen, že zvědavost v této příčině nebyla bezdůvodná, ana z čista jasna po celé krajině se rozletla zpráva, že se budou vdávati obě dcery Nádherných na jednou. Ano neslavila týž den svůj sňatek jen Eufrosina, slavila jej i Marie. Dvě sestry a přec každá se vdává z jiného domu. Eufrosinin ženich se tu najednou objevil, jako by ho vyčaroval, má prý mnoho tisíc jmění, nemá-li dokonce celý milion. Ženich Mariin jest jen truhlář a domkář. Jak vypadá asi ten ženich Eufrosinin? jak se budou obě nevěsty tvářiti? jak si budou počínati jejich rodiče? — Tolik záhadných věcí, tolik nerozlučných otázek, dva sňatky najednou a tak nestejně — prosím vás, kdo pak by nebyl zvědav moha v jediné půlhodině všecko na vlastní oči viděti a dodělati se tak jistoty a pravdy?

Stoklasa, který tuto zvědavost venkovanů, která byla, jak jsme řekli, odůvodněna a až hrůza nevinna, již napřed tušil a jí vyhnouti se chtěl boje se asi, že jeho ne příliš zajímavá postavička (bylť Stoklasa již přes padesát, malé suché postavy, poněkud nahrblý a holohlavý), před bystrým a soudným okem jejich neobstojí, chtěl míti svatbu pozdě na večer. I Nádherný s ním souhlasil boje se zase, aby se nesetkal v kostele s Marií. Když bylo žádosti Stoklasově odeprěno, durdil se a

dělal, jakoby ho musil celý svět poslouchat. Aby tuto svou pánovitost nějak ukázal, řekl: že měl udělati kopulaci raději na úřadě, tam prý by těm čumilům a otevřhubům, jak hned venkovany pojmenoval, se aspoň vyhnul! Utišil a upokojil se, když mu bylo nabídnuto, aby přijel k oddavkám časně ráno, před první mší sv., kde bývá v kostele také ještě prázdno. I dostavil se do kostela dříve ještě, než bylo ujednáno, čumilům a otevřhubům ale přece neušel. Jakmile rachot kočárů v neobyčejnou hodinu ozval se v městě, vyhlídali lidé z oken, vybíhali na ulici. „Svatba! svatba!“ neslo se od úst k ústům a trvalo jen několik minut — a téměř celý kostel byl plný.

„To je nadělení! jako za dva krejcary, podívejte se jen, jest hrbatý a má vlásenku!“ šeptala sousedka sousedce.

„No, krk bych chtěla vsadit, že jest žid,“ řekla sousedka druhá. „Když vešel do kostela, nevěděl ani, jak si má počínati, neudělal ani kříž, a k oltáři se postavil zády.“

„Mně připadá zase docela tak, jako ten „doktor,“ víte, co tady chodil letos v letě dům od domu po městě a nabízel se, dá-li si kdo vyřezávat kuří oka,“ mínila sousedka třetí. „Ať mě husa kopne, není-li to ten „kuří doktor!“ opakovala své tvrzení.

„Ano, ano, máte pravdu! Celý ten kuří doktor docela, na vlas je mu podoben,“ přisvědčovaly sousedky ostatní.

Venkovský lid musí pro každého cizince, zvláště vypadá-li nějak neobyčejně, najíti nějakou podobnost, nebo nějakou již známou formu, do které by jej vřadil a vtisknul. Pro Stoklasu našli tuto formu a než vyšel z kostela, nepojmenoval ho

nikdo jinak, než „kuří doktor“, a tak měl ty čumily a otevřhuby oplaceny.

Marie slavila svůj sňatek s Vavrušem dopoledne v deset hodin. Byla jednoduše sice oblečena jakož i její ženich, hezky jim, to ale slušelo a učinili na četně shromážděný lid příjemný dojem, když provázeni starými Vavrušovými manželi a jejich příbuznými v kostele se objevili. Kdežto Eufrosina si počínala v kostele jako na divadle a se smíchem přiklekla k oltáři, an Stoklasa se durdil a mračil, že tolik lidí na něho se dívá a hleděl, aby byl již z kostela zase venku, považuje požehnání církevní a posvátnost sňatku manželského za pouhý zevnější obřad, který se dá odbyti také na úřadě: byla Marie, vstoupivši do chrámu, důležitostí kroku a posvátným okamžením v hloubi srdce dojata, počínala si skromně a zbožně a když přiklekla na stupně oltáře, vyhrknul proud bohatých slzí z jejich krásných očí. Neméně dojat byl i mladý Vavruš. Oba zůstali klečeti přes celou mši sv., kterou pak oddávající kněz za ně sloužil, uděluje jim při ní požehnání. V tom okamžení žehnal jim Bůh, žehnali jim manželé Kalinovi s výšin nebeských i manželé Vavrušovi, žehnal jim v duchu veškeren v kostele shromážděný lid, jenž patře na hodného Vavruše vysoko cenil jeho šlechetné srdce, že se opuštěné a nelidským otcem zavržené Marie ujal, a v nejednom oku zaleskla se slza, že Marie ni jediného z pokrevních příbuzných v kostele nemá.

Jedna osoba sedíc v lavici do konce se rozplakala. Byla to Buruška. Ta dobrá duše tajně vytratila se ze statku, vydávajíc se v nebezpečí, že by mohla býti ze služby propuštěna a spěchala do kostela, aby byla při sňatku Marie. Když

Marie z kostela se ubírala, běžela k ní a líbajíc své bývalé velitelce ruku a plačíc, přála jí štěstí.

Svatba u Vavrušů se odbyvala jednoduše, na na Slavíkově trvala hostina dlouho do noci. Po půl noci se hosté rozjeli a rozešli, v sále zůstal jen Nádherný, Stoklasa a Hirsch. Vínem rozčileni nepocítili potřebu spánku a pustili se do živého hovoru o obchodě a rozličných spekulacích. Radili se a rokovali o tom, jakou spekulací by měli společně podniknouti, aby se jim nejlépe vyplácela. Mluvili o velkých penězích, o desíti a dvaceti tisících, jimiž by se každý při společném podniku účastnil. Mluvili též o osobách jiných, které se s nimi k společnému výtěžku spolčí, o obchodnících a rolnících, které k sobě přilákají. Věc zajímavá byla při tom ta, že ač každý těmi tisícovkami házel, sám v kapse ničeho neměl, a že se spolehal jeden na druhého: Nádherný na Stoklasu, Hirsch na Nádherného a Stoklasa na oba. Tento klam, v němž snili krásné sny, činíce si nejluznější plány do budoucnosti, se jim ještě téže noci objasnil. „Jsme nyní svoji,“ promluvil Nádherný, „nemusíme se jeden před druhým tajiti, řekneme si upřímně a bez obalu, jak vysoko každý své jmění pačíme.“ Nádherný mrknul při tom okem po svém zeti, jako by mu dával slovo.

„Já mám veškeré své jmění v zahraničních bankách,“ s patrným sebevědomím odvětil Stoklasa, „nelze mi, abych v tom okamžení určitě řekl, jak vysoko je cením.“

„Čím tedy na jisto při společném podniku hodláte se účastniti?“ tázal se Nádherný.

„Prozatím věnem své manželky, tedy dvaceti tisíci, na něž mám od vás úpis,“ chladně odvětil Stoklasa. „Doufám, že mne pan tchán založí“ —

mžouraje a ďábelsky se usmívaje dodal Stoklasa. Nádhernému vystoupily na čele krůpěje potu.

„Ovšem, ale, ale“ — — blekotal Nádherný, jako by byl na jednou opilý, hned se ale pamtaval a dodal si myslí, řka: „A pan Hirsch?“

„Nemožno mi, abych jistinami, které mám dobře uloženy, hnul“ — vymlouval se žid, „a některými ani hnouti nemohu, neboť jsou na směňky. Musím tedy s vámi začítí jen těmi desíti tisíci, které jste mi na směňku dlužen. Později — ovšem, bude-li se obchod vypláceti a obdržím-li kapitál zpět — zúčastním se i jinými penězi.“

Nádherného se zmocnila závrať. Stoupal na vysoký strmý vrch, namáhal a pachtil se do unavení, odstraňoval překážky a porážel vše, co se mu postavilo v cestu; i vlastní děti, jedno odkopnuv, druhé zaprodav. Co mu bylo do cnosti, co do poctivosti! Plané to názvy! Co mu bylo do citu, jenž se tak často ozval v jeho srdci, do citu, jejž si lidé navykli nazývati láskou k ženě, k dětem, k vlastní krvi — co mu bylo do všeho! On znal věc jen jedinou, v níž se soustřeďovaly všechny jeho touhy a věc ta sloula — bohatství! Chud, opuštěn, sám sobě zůstaven spatřil je vysoko nad sebou, na temeni vrchu, ve výši nedostupné. V jeho oslňující záři proháněli se velikáni i trpaslíci prázdnice pohár rozkoše, velkého jmena, pohodlí a požívavosti, který jim ono nalévalo, prázdnice jej až na dno. „Jen část, jen jediný paprslek!“ zastenal, jako stená žízní umírající Arab v Sahaře po krapti vody. Bohatství se kmitlo kolem něho. Zadržel a uchvátil je, když co opuštěný mladík svou úlisností a uhlazeností na Slavíkov se vetřel. Ve své těkavosti počalo mu z náruči unikati jako se vysmekne hladký opeřenec ze spárů dravce. Zadržel a uchvátil

je poznovu zdědiv po bohatém strýci značné jmění. Tu se zastavil a oddechnul si na té namáhavé, trnité pouti. Ohlednul se a popatřil dolů. Aj, jaký to rozkošný pohled! Jaká to vřava a jaký to shon dole mezi těmi trpaslíky! Jako mravenci nesoucí zrnko písku se tam hmoždí a namáhají. Jeden přemýšlí a uhněta se prací duševní až mu přechází zrak, hlava mu jde kolem, mozek vodnatí. Jiný pracuje o hroudě země až s čela se řine horký pot, jiný zdvihá těžké kladivo až mu ruce zdřevění. — Tam ten ustavičným sezením při práci v nezdravém a otráveném vzduchu stal se kostrou, ochromil údy, že vypadá jako mrzák. A k čemu ten shon, to namáhání až do úpadu? Pro kousek chleba. A při tom spínají ještě ti ubožáci své kostnaté vychudlé ruce, upínají zrak k nebesům, objímají oltáře — moří se modlitbou. Jsou otroky v životě a chtějí jimi býti ještě po smrti! On se nad ně vyšvihl. A jako strom, jež přes noc zahalila jinovatka, v teplých paprscích ranního slunce chladnou tíží se sebe strásá, zbavil se již všech těch strašáků a předsudků, jimiž ta luza tam dole se uhněta, potlačil a udusil ty dotíravé myšlenky, jež naň dorážely jako mûry, myšlenky: že by bylo nad ním svrchovaného jakého Pána, jenž by mu směl poroučeti: „to čiň, toho se varuj!“ — že by bylo duše, věčnosti, odplaty, trestu. Jeho vlastní vůle jest mu svrchovaným pánem, dle níž může činiti, co se mu líbí, jen když jej nezastihnou tresty vyměřené zákony světskými, užiti světa a jeho rozkoší jest mu účelem životním. Aj, jak se to hová na tom výsluní, jež si sám rozžal vlastním rozumem! Přece ale nemá pokoje a pozoruje, jako by jej něco hnětlo a dále hnalo. „Jen dále! jen ještě dále — pouť není ještě dosud ukončena!“

zaznívá kolem něho, ozývá se před ním a za ním. Ano jen dále! Musí dostoupiti samého temene, odkud bohatství svůj oslňující lesk rozlévá. Tam si teprv úplně oddechne a odpočine. Se zalíbením bude pak patřiti na to, jak chátka před ním se koří, k němu spíná své mozolovité ruce o kousek chleba, objímá jeho kolena, líže mu prach z bot a nazývá jej svým králem — svým bohem! Zvedá se znovu, a napíná síly, by k cíli dospěl. Již má k němu blízko, jen několik kroků, vztahuje ruce, aby se zachytil dvou kmenů, jež tu stojí a tak se — jedním rázem k osudnému temeni vyšvihl. Pekelné moci! Stromové ač se zdálo, že jsou zdraví a pevní, byli uvnitř nahnílí a spuchřelí, utrhli se, podrazili mu nohy a on střemhlav kácí se do propasti. Pekelný kolem něho zaznívá chechtot a ďábel má o jednu duši více.

Nádherný se vytrhl z těchto trapných myšlenek, které jím zalomcovaly a stavěl se před společníky, jako by byl v duchu počítal, dostačí-li jeho jmění k tomu, co na něm žádáno. Dostačí — nedostačí vše jedno. Jest sevřen se dvou stran, nemůže se hnouti. Má-li zahynouti, ať strhne ty dva napukřelé stromy — Hirsche a Stoklasu — s sebou. Rozednívalo se již, když tři pozdní hodovníci opouštěli jídelnu, aby se odebrali na lůžko.

Slunce pozlacovalo temena hor a skřivánci v letním svěžím vzduchu veselé zapěli písňě chválice Boha. Rolník, řemeslník i dělník posilnění klidným spánkem s novou chutí pustili se do práce a byli při ní veseli a spokojeni. Nic je neznepokojovalo a nehnětlo. Byli spokojeni s tím, co jim Bůh udělil, děkovali mu zato a po více netoužili. Nádherný jen na chvíli zadřímnul, spánek jeho byl nepokojný, zimniční. Když se probudil,

byl nespokojen a rozerván. Kde cnost — tam poklid, bezbožným pak pokoje není!

VI.

„Kdyby tak ti Kalinovi, dej jim Pán Bůh radost věčnou, vstali a přišli se k nám na chvíli podívat, nepoznali by už Slavíkova, utekli by, věřte mi, drahoušku, že by utekli“ — stěžovala si Baruška za své návštěvy Marii u Vavrušů. „Co pak když jste byla doma, to bylo všecko ještě jiné, ale nyní! Tenkrát jsme museli v neděli a ve svátek pracovati jen my, nyní na rozkaz pánů pracuje u nás v dny Páně na sta lidí, a k tomu ještě jakou práci — v cihelnách. I ta nemá tvář, když se pase,“ myslívám si často, „pozdvihne časem hlavu vzhůru, a tu jsou lidé, tvorové Boží, a nepozdvihnou ji k nebi nikdy. Muži, ženy ba i děti, umounění, umazáni a roztrhání lopotí se tam o hlíně od Božího rána až do noci. Ať všední den, ať neděle, ať svátek neb nesvátek, ustavičně týž lomoz, totéž klení a hulákání jako v pekle začíná až k nám a rozlehá se po celém okolí.“

„A co dělá otec a matka?“ tázala se Marie.

„Ach, doma, tam jest teprv pravý očištec!“ povzdychla si Baruška. „Nikde poklidu, nikde radosti a spokojené chvíle. Otec váš chodí ustavičně zamyšlen a ten muž Eufrosinin také, jako by oba nevěděli, kde jim hlava stojí. Nikoho si v domě nevšímnu, na nikoho nepromluví, ba zdá se mi, že nemluví ani na sebe. Co tam ti lidé: židé, měšťáci i venkované chtějí, nevím, jest jich ale ustavičně plný dům, jeden druhému podává dvěře. Paní máme doma málo. Odjíždí každý týden a Eufrosina jezdí s ní. A jak to vypadá v domác-

nosti s hospodářstvím, když pán ničeho neporoučí a paní není celé dni doma a přijde-li domů ničeho si nevšímne: můžete si domyslit. Každý dělá co chce a poslechnouti nechce nikdo. Co pak na mně jest, já samotná všechno zmocí nemohu. Ohavnost zpuštění, Sodoma a Gomorrha“ — naříkala dobrá žena, „nevydržím to tam již déle, půjdu, kam mě oči ponесou; naposled by trest Boží stihl i mě, že jsem v té Sodomě tak dlouho zůstala.“

Marie Barušku konejšila vybízejíc ji, aby si dodala trpělivosti a na Slavíkově zůstala. Slyšela sice od lidí, co se na Slavíkově děje, slyšela i o rodičích, které, ač jí povrhli, milovati nepřestávala, nejjistějších zpráv se ale vždy dověděla od Barušky.

Marie byla v manželství šťastna. Byla od manžela milována a staří Vavrušovi byli by ji nosili na rukou. Jediná věc byla, která mysl její soužila a skličovala: že jest vyloučena z rodiny, že nemá otce ni matky, ač oba byli na živě. Nezoufala ale, nýbrž doufala. Doufala, že nadejde den, kde je opět bude moci nazvati svými rodiči a oni ji bohda nazvou svou dcerou. Den ten nadešel, že bude ale tak strašný, Marii nikdy ani na mysl nepřipadlo.

Což pak se dělo tak neobyčejného na Slavíkově, že Marie den co den musela o tom od lidí slyšeti, že Baruška svou dlouholetou službu chtěla opustiti, že se v celém okolí nemluvílo o ničem než o Slavíkově? Byl to zimniční, ano lépe řečeno, šílený chvat, v němž se Nádherný s Hirschem a Stoklasou pustil o závod, aby strhli na sebe celou krajinu a vyšvihli se k netušenému a nevýdanému bohatství. Kolem Slavíkova, kde se rozkládaly někdy úrodné lány, stojí nyní rozsáhlé ci-

helny a v nich pracuje na sta lidí. Cihelny dal postaviti Nádherný z peněz, které mu ještě zbyly z dědictví, aby se spřáhl k společnému podniku s Hirschem a Stoklasou, kteří by byli jinak o zaplacení svých požadavků naň dostupovali.

Nádherný, Hirsch a Stoklasa neprovozují průmysl samotni, nýbrž mají za sebou společníků celou řadu, neboť průmysl podniknut na akcie.

Jakmile byly cihelny postaveny, vydali se všickni tři na lov, aby co možná nejvíce akcionářů sehnali. Ač se jeden namáhal přes druhého, ač mluvili všickni až do unavení a slibovali, že každý vklad v roce musí se vkladateli zdvojnásobit — ano ztrojnásobit, přec to nešlo se získáním akcionářů tak rychle, jak se napřed domnívali. Lid byl opatrný a nesedal hned tak snadno všelijakým hejlům na vějičku. Hirschovi nedůvěřoval, protože byl žid, a židovi není radno věřiti, kdyby mluvil, jako by zlata ukrajoval. Stoklasa si to s lidem pokazil již o kopulaci a poněvadž od té doby o kostel ani nezavadil, měl jej lid také za žida a nepožíval u něho ani za mák větší důvěry, než Hirsch.

Mezi množstvím lidí najdou se vždy někteří, kteří, poněvadž nemají dosti samostatnosti, přes svoje přesvědčení dají se lákavými a mnohoslibnými slovy strhnouti. Tak se stalo, že náčelníci spekulace přece několik akcionářů naverbovali. „Jen když jich máme několik,“ libovali sobě, „použijeme jich za vnadidlo na ostatní.“

Uplynul rok a přišla první dividenda. A hle! vkladníkům rozdány podíly tak skvělé, že nad tím každý až žasnul. Tak se ovšem vnadidlo výborně osvědčilo. Jako když uhodí na buben, hlásili se podílníci se všech stran, hrnuli se jako o závod

a kde kdo mohl nějaké peníze sehnati, chvátal s nimi do společné pokladny, kde beze všeho namahání se mu za rok měly vylíhnouti ze zlatek desítky, z desítek padesátky a stovky. Akcionáři, ať byli již řemeslníci nebo rolníci, pověsili zatím své obyčejné zaměstnání na hřebík a poddali se úplně myšlénce, že jsou průmyslníky — malými továrníky. Také si již dle toho počínali. Chodili ustavičně svátečně oblečení, popíjeli a vedli si po pansku. Kdož pak by těžce pracoval, moha se založenýmá rukama, ani na něho pracují jiní, peněz získati? Ano zakousli se do mnohoslibného podniku tak, že by je byl nikdo ani párem koní od něho neodtrhl.

Jednou kdosi, nevíme již udati kdo to byl, musel býti ale člověk dle starého rázu, asi tak dle nebožtíka Kaliny, na ty nynější spekulace, kde chtějí lidé zbohatnouti bez práce, ostře si vyjel, a zvláště o podnicích akciových, ne sice tuze učeně, ale trefně se vyjádřil: „Milí sousedi! já sice o těch papírových spekulacích mnoho nevím, ale o akciích vám své mínění sdělím. Podnik na akcie jest velký sud. Několik se jich k němu postaví a sbubnujou lidi, aby do něho sypali peníze. Penězi do sudu nasypanými nechají míchat jiné, lid pracující, sami stojí se založenýmá rukama, a čekají, až jim z plného sudu začnou lítati bankovky. Když se všickni domnívají, že jest sud plný, bác! — praskne obruč, sud se rozsypal a není v něm ničeho. Byl bezedný a dole měl upevněný měšec, do něhož se peníze ztrácely, a ježž některý z těch dobrodinečků, kteří k podniku bubnovali, obratně vyfoukl a s ním také od foukl. Nastane zděšení, hádka, ba i rvačka, v níž ani z těch dužin, jež ze sudu zbyly, nikdy ničeho nedostane.“

Tu jste měli ale ty akcionáře Slavíkovských cihlen viděti! Pustili se do prostosrdečného a rozšafného rádce jako sršně, nadávali mu hlupců a zpátečníků a odbyli jej, aby se o ně nestaral, oni vědí komu své peníze svěřili, o akciových podnicích se dostatečně dali poučit lidmi v obchodě zkušenými a poučili se sami novinami a spisy, které jim byly schvalně za tím účelem rozdány.

Jak zcela jinak by asi byli mluvili, kdyby byli znali úmysl Nádherného a jeho společníků! Nádherný se vyrozuměl tajně s Hirschem a se Stoklasou, že vkladníkům koncem roku dividendu nevyplatí, nýbrž je odkážou až na rok budoucí a tak je přinutí, aby své vklady obnovili. Hirsch a Stoklasa přišli nyní dříve k penězům, jež měli za Nádherným. Nádherný jim nechá všechny vklady vybírat, jimi v obchodu obracet, peníze jdou však dříve jeho rukou, on sám vede účty. A hle! několik tisíc vypadá již pro něho po uhrazení dluhů! Jak se toho souspřeženci uleknu, až se jim svými účty vykáže! Musí pak klopiti, nebo strhne celý podnik na sebe. O té poctivosti! Podnikatelé hráli o akcionáře a sami mezi sebou jeden o druhého! Ejhle bezedný sud! Kdo pak jen vyfoukne měšec?

Den dividendy se blížil. Pozornost celého okolí obracela se na Slavíkov. Zimničné rozechvění a nedočkavost zmocnila se nejen akcionářů, nýbrž i dělníků v cihelnách, jimž již po dva týdny nebyla od Stoklasy vyplacena mzda a uspokojení tím, že musí počkat až na den dividendy, kde se jim dostane mzdy dvojnásobné a mimo to značného odškodného několika sudy piva a při tom veselé zábavy.

Den dividendy nadešel. Den hrozný a osudný, jenž krvavými písmenami zůstane zaznamenán v dějinách Slavíkova.

Blížíme se ku konci, rána jde na ránu, vše se před našima očima tak rychle mění, že toho nemůžeme ani postihnouti. Musíme však přece laskavého čtenáře několika řádky, jež jsme tu zachytili, pozdržeti, aby poznal, kam kvapí bohatství bez ctnosti, jaký jeho osud a konec.

Nastalo ráno osudného dne. Nádherný zasedl jak obyčejně k novinám. Běžným přehledl je zrakem, an měl toho dne starosti důležitější. Co to? Zachvěl se, bledne, ruce se mu třesou, papír mu vypadl z ruky. Nevěří svému zraku, čte ještě jednou, čte opět a opět. Strašlivé, neslýchané! „Waghals — Waghals“ — opakuje, „není možná! Ano on jest to, vždyť zde stojí: „Dne 22. srpna 187.. nalezen Waghals, podnikatel staveb, ve svém bytu mrtev. Ranou z revolveru prohnal si srdce. Ztráta veškerého jmění na Vídeňské burse dohnala jej k tomuto kroku. Mnoho obchodních domů přichází tímto nepředvídaným neštěstím o své peníze. Mezi jinými tratí cihelna akcionářů v Slavíkově deset tisíc zlatých.“

Bled jako smrt vyskočil Nádherný z pohovky a potácel se po pokoji ku zvonci, aby zdrcující zvěst oznámil ženě a dceři. Ještě zvuk zvonce nezazněl ani na chodbě, any se dveře rychle rozletly a jimi uděšená, bledá vrazila do pokoje Eufrosina, nesouc v ruce otevřený list — zprávu telegrafickou. V patách za ní objevila se v pokoji Nádherná.

„Neštěstí! běda!“ vykřikly obě ženštiny najednou a kácely se na sedadla. „Bože! ach Bože!“

— ozvalo se několikráte po pokoji — slovo, které tam již dlouhá leta nezaznělo.

Došlý telegram zněl takto:

V Hamburku, dne 24. srpna 187.

S Bohem! Až budete ty řádky čísti, nebude nás již na pevnině Evropské. Jsme vyrovnáni. Přejeme, abyste se také tak, jako my s Vámi, vyrovnal s akcionáři. Dobré pořízení!

Stoklasa. Hirsch.

Nádherný stál po přečtení telegramu jako kamenný sloup. „Ďábelský nápad!“ zasípal, zařal pěstě a hnál se k oknu jako šílený. Vypadal děsně, právě tak, ano ještě děsněji než tenkrát, když Marií opovrhl, ji proklel. Jako divoká šelma polapena v pasti přeběhl několikráte po pokoji, kam ale narazil, všude byla mříž. Vyhlídl z okna a ještě šílenější lesk zaplál mu v očích. Hle v dálce jako dravý proud valil se k Slavíkovu zástup lidí; byli to dělníci z cihelen, kteří si šli pro mzdu. Zpěv a hudba, jimiž si dělníci v blahé předtuše slibovaných radovánek krátili cestu, doznívaly již na nádvoří slavíkovské.

„Pryč odtud, rychle pryč!“ pobízel Nádherný ženštiny. „Běžte dolů, dejte zamknouti vrata, uzavřete se do pokoje — já zde — ano, já zde“ — jektal nesrozumitelně ukazuje na druhý pokoj. „S Bohem!“ obrátil se ještě jednou, any ženštiny již prchaly poděšeny více jeho šíleným zrakem než slovy, Nádherný sám vrazil do druhého pokoje.

Vrata zaskřípala ve svých stěžejích, zaduněla a zamkla se. Zároveň zaduněla v pokoji nahoře rána jiná, rána děsná, že se otřásl celý dům, a Nádherný drže revolver v ruce se svíjel na podlaze ve vlastní krvi. Pláč, nářek, zoufalé výkřiky,

rozlehají se v pokojích i na chodbách, jako by byl nastal soudný den. Nádherná i Eufrosina leží v mdlobách.

Hluk a děsná vřava rozlehá se také dole na dvoře. Za dělníky dostavili se tam také již akcionáři. „Co se stalo? co to znamená, že je dům uzamknut?“ táže se jeden druhého a nikdo neví odpovědi. „Něco se muselo státi, něco hrozného,“ míní jiný. „Musíme vniknouti do domu! Otevřte, otevřte!“ křičí zděšený zástup a pádné rány zaduněly na vrata.

Za chvíli nastalo utišení a lid v těsném kruhu obklopil jezdce, jenž na určicím koni tam byl přicválal. Přinesl děsné zprávy a sedě na koni lidu je sděluje: „Nějaký ničema udělal bankrot, zastřelil se a připravil Nádherného o deset tisíc. Hirsch a Stoklasa prchli do Ameriky. Nádherný jest na holičkách, ošidil a okradl nás a prchnul nyní sám také.“

Posel domluvil, a jako když hodí žhavou smolnici na hranici suchého klestí, vyšlehl strašný žár pomsty na tvářích všech přítomných. Oči zajiskřily, zuby zaskřípěly, pěstě se zařaly a za strašných hrozeb, klení a nadávek učiněn na Slavíkov útok.

Nádherná se probírala z mdlob, otevřela okno na dvůr a vidouc, co se dole děje, zalomila rukama, jako by prosila za smilování. Tento výjev rozjitřený lid ještě více rozdráždil a rozlilil.

„Ničema! Zloděj!“ řvaly hlasy. „Dolů s ním, rozsápeme ho, — musíme ho dostat. Dolů, dolů!“

Nádherná zavrávala od okna a veliký kámen vlítl za ní oknem do pokoje. V tom okamžení sypala se deštěm kamení i okna ostatní a vrata pod náramným návaem ran povolila a rozletla se.

„Pro Bůh — ustaňte! Smilování!“ ozval se

v rozjitřeném zástupu zoufalý výkřik; zazněl tak neočekávaně a pronikavě, že zaťaté pěstě sklesly, strašná hrozba v ústech uvázla a lid do domu se řítící, jako by byl jím přimrazen, se zastavil a zpa-matoval.

Byl to tvor lidský neb anděl, byla to žena neb světice, jež sice zděšena a uřícena, s vlasem větrem rozcuchaným a s rukama sepjatýma, ale přece krásná, mezi rozlícený lid a práh domu se postavila? Byla to vtělená cnost v podobě ženy, byla to — Marie.

„Co chcete? Co počínáte?“ opakovala Marie. „Chcete-li ublížiti otci, nuže, pojdte, ale přes mou mrtvolu, jinak se do domu nedostanete.“

Nastalo hrobové ticho a nikdo se ani nehnul.

„Kdo je? Co zde chce?“ ozývaly se sem tam přitlumené hlasy. „Jeho dcera, je vdaná v městě.“ „Tedy jako on a jako ta druhá, co má toho ku-řího doktora, jenž upáchl,“ vysvětlovali někteří, kteří Marii neznali. „Není,“ odpírali jiní. „Poně-vadž nebyla dle jejich rázu, byla vyděděna.“

„Chceme mluvit s vaším otcem,“ oslovil jeden z rolníků poněkud mírněji Marii, „máme s ním dnes důležité účtování. Poněvadž byla vrata za-vřena a na naše tlučení se nám neotvíralo, tušili jsme něco zlého, v čemž nás utvrdil i zde ten posel a tudy se stala tato výtržnost.“

„Pusťte mně tam! pusťte, sice nás ta holka všecky obalamutí“ — křičel muž vysoké břmotné postavy s vyhrnutými rukávy u košile, kleště si zástupem cestu k Marii. Byl to dělník, jenž se potuloval s rodinou po světě, pracuje, kde se mu právě práce naskytla. Pro jeho ráznost a břmotnou postavu zvolili si jej ostatní dělníci za vůdce a

za řečníka, kde se jednalo o nějaké dorozumění s pány.

„Konec řeči! Peníze chceme a musíme je dostat, rozumíte!“ osopil se na ulekanou Marii, když si k ní byl cestu proklestil.

„Mějte strpení, co vám patří, dostanete, nepřijdete ani o krejcar,“ chlácholila Marie zpuřného řečníka.

„Chceme peníze hned, je to naše mzda, krvavá mzda a ta nám byla zadržena. Já mám jen tyto dvě ruce a jimi musím živiti ženu a děti. Páni jezdili v kočáře, užívali radovánek, tyli z našich mozolů a my museli na ně se lopotiti a dříti i v neděli a nyní nás chtějí okrásti i o ten krvavě vydělaný krejcar,“ mluvil dělník provázeje řeč broživými posuňky. „Ha! blesky Boží na takovou chášku! Vzhůru, kamarádi, za mnou! Když nám nechtějí dáti, co nám patří, po dobrém, vezmeme si po zlém a je sházíme s oken!“

Baruška, která Marii o tom, co se na Slavíkově děje, byla uvědomila, nemohouc jí v běhu postačiti, vrátila se teprv nyní a pomáhala jí přemlouvati lid a brániti jeho zběsilému vpádu do stavení. Obě by byly ničeho nepořádily, kdyby byl nepřikvapil k děsnému divadlu i mladý a starý Vavruš. Těm teprv po dlouhých řečech a upozornění na to, jaké by mohlo míti toto násilí pro každého následky, ano již vojsko v městě jest o tom zpraveno, se podařilo, že se lid utišil a pomalu odcházel.

Jak bylo asi Marii, když přikvapila s Baruškou nahoru do pokoje a spatřila ještě děsnější divadlo, než dole! Právě na témž místě, kde ona druhdy otcem povržena v mdlobách byla od Barušky nalezena, ležel nyní otec sám, ležel bezduch — mrtev.

Eufrosina a matka vedle něho v mdlobách a kolem nich hromada kamení.

„Mrtev! Zde revolver — Bože — otec můj sebevrahem!“ zalomila Marie rukama a byla by bez mála sklesla vedle Eufrosiny a matky, jež Barůška přiváděla k vědomí. „Bože, čeho jsem se to dočkati musela! Otec — můj ubohý otec!“ naříkala hodná dcera, skrápějíc slzami smrtelnou bleďostí pokryté líce otcovy. „Než hle!“ najednou se zarazila, „on dýchá, otevřel oči, zašeptal: „Marie.“ Žije — ano žije — o nebeské moci zachraňte jej!“

Marie poslala kvapně pro lékaře, poslala ale též zároveň pro lékaře duší — pro kněze. Nádherný byl těžce raněn. Rána namířená na srdce se svezla a zasáhla jen levé rameno, tvrdil lékař, dáváje naději v uzdravení. Nádherný po několika hodinách nabyl opět vědomí, nemohl se sice dobře upamatovati, co se s ním dalo, znal jen Marii a chtěl ji míti ustavičně u sebe. Nezdráhal se, když mu řekla, že k němu přijde kněz, aby ho zaopatřil, připravujíc jej na to. Podivné to bylo ovšem zaopatřování při vytlučených oknech, v spoustě kamení a krve, v domě, kde nebylo ani kříže, ani svatého obrazu. Kněz ale znal život, jaký se dosud na Slavíkově vedl a nepodivil se tomu ani dost málo. Spokojen odcházel ze statku chvále Marii, že jej dala zavolati.

Nádherný se po nějakém čase vyléčil a opouštěl se ženou a Eufrosinou Slavíkov, nemaje ničeho, než šaty, jež právě nosil, neboť o Slavíkov a o jmění movité se rozdělili akcionáři. Kdyby nebylo bývalo Marie, byla by mu zbyla jen žebrácká

hůl a mošna. Marie jej i matku a sestru přijala do svého domu, popřávši jim co hodná dcera přístřeší a výživy, an i manžel a staří Vavrušovi ničeho nenamítali. Plesala radostí, že má opět rodiče a sestru, které ruka Páně úplně napravila. Zdárná dcera nepřipustila nikdy, aby se otec kdy zmínil o tom, jak nelaskavě a tvrdě se k ní druhdy choval. „Bůh tomu tak chtěl, on řídil vše, chtěje vás pro Sebe získati, abyste nezahynul věčně!“ řekla vždy, kdykoliv sám o svém dřívějším životě se zmínil. Nádherný slzel při těchto slovech a Marie mu byla po Bohu nejmilejší bytostí na světě.

Nádherná dlouho rodinný pád nepřežila. Umřela a odpočívá na hřbitově podle svých rodičů — manželů Kalinových. Eufrosina zanechala své marnivosti a ve výtečné škole Marie, již jest nápomocná při práci v domácnosti, značně prospěla. Majíc větší literární vzdělání, než Marie, vynakládá této hřivny k dobrému; vyučuje totiž malé dítky v opatrovně, která se nedávno v městě zřídila. Vzpomene-li si pak ještě někdy na Stoklasu? Vzpomene, ale s opovržením. Nikdy jej nemilovala. Po několika letech přišla zpráva z Ameriky, že tam Stoklasa zemřel, zemřel v žaláři, do nějž byl na mnoho let pro podvod odsouzen.

Otec Vavruš pro velké stáří nemůže již tak hoblíkem a pilkou vládnouti, jako když se k nim Marie dostala. Hodný syn jej ani pracovati nenechá, domlouvá mu, aby se šetřil. Vavruš si krátí čas nejvíce s Nádherným. Chodívají spolu do kostela i na procházku. Vavrušovi neslouží již dobře nohy, poněvadž musíval mnoho při práci státi. Nádherný si nařiká na levou ruku, která mu v rukávě visí jako mrtvá. Snáší ale bolesti i útržky lidí trpělivě,

věda, že svoje mrzáctví zavinił sám. Zavinił je ohavným a hříšným skutkem.

Je-li pěkné počasí a slouží-li Vavrušovi nohy, vyjdou si dále, aby viděli z dálky Slavíkov. Tam ješř vše zase již jako před časy. Hospodář, jenž Slavíkov drží, zařídil zase staré hospodářství po způsobu Kaliny. Tu Nádherný dlouho mlčky na Slavíkov patřívá. Jaké myšlenky tu kolují asi v jeho hlavě? Neřekne jich nikomu, ani Vavrušovi. Ta slza, která se tu po každé, když se se Slavíkovem loučí, zaleskne v jeho očích, ten hluboký vzdech, jenž se mu táhle dere z prsou, nahradí sebe delší řeč a dopoví vše ostatní.

I my se loučíme se Slavíkovem, kam jsme si učinili s laskavým čtenářem výlet a jej tak dlouho pozdrželi, ano snad nudili. Budiž nám prominuto! Neměliť jsme jiného úmyslu, než vylíčiti události několika let a sice tak, jak se před našimi zraky vyvíjely, chtěce v malém rámci podati obrázek, který bohužel, tak často za přítomna, snad v jiných ale podobných rysech, spatřujeme; obrázek: kam vede lidská síla bez Boha — bohatství bez ctnosti.

5. Manželství bez svátosti či smlouva jako smlouva. Od Josefa Ehrenbergera. — 6. Listy z Ameriky a o Rusi. Od téhož. — 7. Sedmero proutkův ze spisů Jana Husi. Od Václ. Štulce. — 8. Dědictví sv. Petra a 20. den měsíce září 1870. Od Bílého. — 9. Katolíci, nedejme se! aneb: Vira katolická světlo, nevěra tma. Od Ed. Brynychy.

Ročník 1871.

1. Proticírkevní boj. Od Václava Honejska. — 2. Kosa na kámen čili: Milujme se, nedejme se! Od Ant. Syrůčka, koop. v Borové. — 3. Radosti a žalosti papeže Pia IX. Od B. M. Kuldy. — 4. Úvahy o sv. Janu Nepomuckém. Od T. Nováka. — 5. Novověká osvěta při rozličném světle. Od Václ. Honejska. — 6. Ohavnost spuštění na místě svatém v Římě, spáchaná 20. září 1870. Od Desoldy. — 7. Upřímné slovo našim vlasteneckým dělníkům. Od téhož.

Ročník 1872.

1. Pouť do Celly Panny Marie. Od J. Souhrady. — 2. Děje a osudy Mistra Jana Husi, započaté Václ. Štuncem a dokončené Dr. Borovým. (4 sv.) — 3. Ze železnice povídka. Od J. Souhrady. — 4. Bystruční a Poluční. Povídka od Jos. Ehrenbergra.

Ročník 1873.

1. Blahoslavená Anežka Česká Přemyslovna. Od Jenče. — 2. Pomni, abys den sváteční světil! čili: Zdali zbohatnem prací v den sváteční? Sepsal Ed. Brynych. — 3. Vino a ocet v jednom sudě. Od Josefa Ehrenbergra. — 4. Fanny Pittarová, čili: Šťastný návrat do Církve katolické. Od Konráda. — 5. Čtyři doby v historii české. Na oslavu devítistoletého jubilea diecése Pražské od Dra. Borového. — 6. Lilie Šumavská. Napsal Jos. Souhrada.

Ročník 1874.

1. Vypsání devítistoletého jubilea založení Pražského biskupství, slaveného léta Páně 1873. Sebral a vydal B. M. Kulda. Stran 306, krámská cena 82 kr. — 2. Mařenka. Obraz ze života. Napsal Jos. Souhrada. Stran 68, krámská cena 18 kr. — 3. Pokročilý rolník. Od Brynychy. Krámská cena 20 kr. — 4. Čeští vystěhovalci. Obraz ze života. Napsal Jos. Souhrada. Krámská cena 18 kr.

Ročník 1875.

1. Lze-li Boha upříti? Od Jana Podlahy, faráře ve Stálci. Stran 152, krámská cena 40 kr. — 2. Dům Starých a palác Nových. Obraz ze dnů našich. Sepsal Josef Souhrada. Stran 64, krámská cena 15 kr. — 3. Odpustky u

soudě, čili mladý rozum o staré věci. Od J., vždyt známE. Stran 42, krámská cena 12 kr. — 4. Bedřich kníže ze Švarcenberku, kardinál-arcibiskup Pražský. K oslavení 25leté památky nastolení Jeho věnuje Katolický spolek skový v Praze. Napsal Dr. Klement Borový. Stran 1 krámská cena 36 kr. — 5. „Pán raní — Pán hojí.“ Obrázek ze života vesnického. Napsal Josef Souhrada. Stran 1 krámská cena 15 kr. — 6. Menší pečeť kapitoly Vyšehradské. Obrázek dějepisný z 12. století. Napsal Josef Ehrenberg, sídelní kanovník na Vyšehradě. Stran 35, krámská cena 12 kr.

Ročník 1876.

1. Listy o Bosně, zemi a národu. Napsal Antonín Mužák. Cena 24 kr. — 2. Za páté, nezabiješ! čili Marnost-podepírání se držet nedá. Od kan. Josefa Ehrenbergra. Cena 12 kr. — 3. Ježíš ve světle pravdy, a ve světle zdravého rozumu. Obranný spis zvlášť oproti rouhavému pojednání Alf. Státního: „Ježíš a jeho poměr ku křesťanství.“ Od Jana Václava Podlahy, faráře v Stálci. Cena 60 kr. — 4. Krejčův novina. Obrázek ze života naší doby. Napsal Vojtěch Pakosta. Cena 18 kr. — 5. Večerní zábavy. Sedmero obrázků ze života. Napsal Josef Souhrada. Cena 18 kr. — 6. Lidé dle staré a nového rázu čili Jak bývá na výminku. Fotografie. Napsal Josef Ehrenberger, sídelní kanovník na Vyšehradě. Cena 28 kr.

Ročník 1877.

1. Před oddavkami. Obrázek ze života pro život. Napsal Josef Souhrada. Cena 18 kr. — 2. Sedlák a statkář. Obrázek ze života. Od kanovníka Josefa Ehrenbergra. Cena 28 kr. — 3. Pijavky na zdravém těle. Obrázek ze života naší doby. Napsal Vojtěch Pakosta. Cena 12 kr. — 4. První valný sjezd katolíků mocnářství Rakouského roku 1877. Dle stenografických zápisek s přehledným seznamem všech katol. spolků v Čechách. Cena 50 kr. — 5. Mrzákovy zápisky. Obrázek ze dnů našich. Napsal Josef Souhrada. Cena 30 kr.

